

Sport en sociale activering

Een inventarisatie van initiatieven

Onderzoek uitgevoerd in opdracht van
het Landelijk Centrum Opbouwwerk

Drs. Jacco van Sterkenburg
Drs. Jo Lucassen
Dr. Jan Janssens

© *W.J.H. Mulier Instituut*
's-Hertogenbosch, november 2002

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1. Inleiding	5
1.1. Achtergrond en doel	5
1.2. Zoekacties naar sociale activeringsinitiatieven	6
1.2.1. Oriëntatie	6
1.2.2. Quick Scan	6
1.2.3. Verdiepende Interviews	7
1.3. Vooruitblik op de rapportage	8
2. De initiatieven sport en sociale activering in beeld gebracht	9
2.1. Schematisch overzicht	9
2.2. Initiatieven kort beschreven	13
2.2.1. Sociale activering door actieve sportdeelname	13
2.2.2. Sociale activering door vrijwilligerswerk in sport	20
2.3. Enkele initiatieven uitgebreid beschreven	26
2.3.1. Sociale activering door actieve sportdeelname	26
2.3.2. Sociale activering door vrijwilligerswerk in sport	34
2.4. Individuele voorbeelden	38
3. Samenvatting quick scan, knelpunten en aandachtspunten	42
3.1. De resultaten van de Quick Scan samengevat.	42
3.2. Knelpunten en aandachtspunten	43
3.2.1. Knelpunten en aandachtspunten bij sociale activering door actieve sportbeoefening	43
3.2.2. Knelpunten en aandachtspunten bij sociale activering door vrijwilligerswerk.	44
4. Conclusie en aanbevelingen	47
4.1. Conclusie	47
4.2. Aanbevelingen	49
Literatuur	51

Samenvatting

ACHTERGROND, DOELSTELLING EN AANPAK

Voor wie is het rapport bestemd en relevant?

- Medewerkers van landelijke en regionale beleidsinstanties betrokken met sport en sociale activering
- Medewerkers van landelijke en regionale ondersteuningsorganisaties
- Casemanagers sociale activering
- Lokale beleidsmakers en projectleiders in sectoren sociale zaken, welzijn, sport en recreatie, van vrijwilligerscentrales, arbeidsconsulenten, sportopleidingen

Welke onderzoeksvragen staan centraal?

- Welke initiatieven bestaan er in de sport of het sportbuurtwerk in Nederland, die ertoe hebben bijgedragen dat langdurig werklozen die in sociaal geïsoleerde positie verkeerden of dreigden te raken, sociaal actiever zijn geworden?
- Welke kansen en knelpunten zijn bij opzet en uitvoering van deze initiatieven te onderscheiden?

Hoe is het onderzocht?

- Literatuuronderzoek
- Interviews met sleutelfiguren
- Mini-enquête onder 150 potentiële projectbetrokkenen

Waarom is dit onderzoek uitgevoerd?

- Er is behoefte aan meer inzicht in de mogelijkheden van sociale activering in de sportsector.
- De combinatie sport en sociale activering kan een succesvolle zijn: het kan bijdragen aan het sociaal actiever maken van langdurig werklozen en tegelijkertijd het vrijwilligerstekort binnen sportverenigingen (deels) opvangen. Om deze combinatie te doen slagen dienen echter wel voorbeeldinitiatieven bekend te zijn die kunnen inspireren en als leidraad kunnen dienen voor toekomstige projecten
- Het gevoerde beleid op het gebied van sport en sociale activering heeft nog teveel een ad hoc karakter. Een meer structurele, creatieve aanpak is nodig. Het is goed bestaande initiatieven in kaart te brengen, evenals de te onderscheiden kansen en knelpunten, om daar op voort te bouwen. De tijd om extra aandacht te vragen voor sociaal activeringsbeleid is nu rijp, omdat veel gemeenten juist bezig zijn met de invulling van het lokale sportbeleid

ONDERZOEKSRESULTATEN

Welke initiatieven zijn gevonden waarin getracht wordt de sociale activering van mensen door sport te bevorderen?

- In totaal zijn ruim dertig initiatieven gevonden waarbij mensen sociaal geactiveerd worden door middel van sport. Er is voor gekozen om sociale activering door middel van ID banen in sport buiten beschouwing te laten, omdat daarover al veel informatie voorhanden is
- De meerderheid van de gevonden activeringsprojecten heeft het stimuleren van actieve sportdeelname als beoogd resultaat, daarnaast vindt sociale activering plaats door het stimuleren van vrijwilligerswerk in de sport
- Naast projectmatige, officiële initiatieven zijn particuliere activeringsactiviteiten binnen sportverenigingen te onderscheiden. Sportverenigingen werken in een aantal gevallen als sociaal vangnet voor mensen die langs de kant (dreigen te komen) staan. De particuliere initiatieven zijn over het algemeen niet geregistreerd, maar vormen een substantieel deel van de sociale activeringspraktijk in de sport.
- Drie soorten initiatiefnemers van activeringsprojecten op het gebied van sport springen er uit: provinciale en buurtsportorganisaties, gemeentelijke welzijnsorganisaties en organisaties op het gebied van werk- en arbeidsbemiddeling. In heel veel gevallen werken deze organisaties samen bij de realisatie van een initiatief.

- De activeringsactiviteiten zijn gericht op een variëteit aan doelgroepen. Opvallend veel projecten zijn gericht op jongeren, allochtonen en asielzoekers. Slechts enkele zijn gericht op autochtone volwassenen. Een tiental projecten heeft expliciet niet-werkenden als doelgroep. De omvang van de groepen is over het algemeen beperkt tot minder dan 20 personen
- De methode van activering verschilt per doelgroep. Zo wordt bij jonge asielzoekers voornamelijk gekozen voor kennismakingsactiviteiten met sport als middel tot sociale activering en wordt bij ouderen en volwassenen opvallend vaak gekozen voor gezondheidstrainingen
- De bevinding dat veel van de initiatieven recent zijn gestart of zelfs nog in voorbereiding zijn geeft aan dat er blijkbaar nog geen sprake is van een langdurige praktijk op dit gebied

Welke kansen en knelpunten zijn te onderscheiden bij de gevonden initiatieven?

Sociale activering door actieve sportbeoefening.

- De gekozen activiteiten voor sociale activering dienen nauw aan te sluiten bij (sport)ervaring, interesse en motieven van de doelgroep.
- De kwaliteit en continuïteit van de projectbegeleiding is van doorslaggevend belang voor de succeskansen; het inschakelen van mensen met een professionele sport(leiders)achtergrond daarbij heeft belangrijke voordelen.

Sociale activering door vrijwilligerswerk in de sport.

- Er is genoeg vrijwilligerswerk in de sport, maar het aanbod vanuit doelgroepen van sociaal activeringbeleid sluit vaak niet aan bij de manifeste vraag: personen uit deze doelgroep hebben vaak niet de gevraagde (bestuurlijke) capaciteiten, hebben persoonlijke problemen of een sterk afwijkende culturele achtergrond.
- Juist vanwege de capaciteiten en (afwijkende) achtergrond van de doelgroepen is intensieve begeleiding nodig door de sportorganisatie. Begeleiding door andere vrijwilligers is vaak een probleem omdat op momenten dat deze nodig is (overdag) te weinig mensen beschikbaar zijn en soms extra vaardigheden en inzet vereist zijn om de betrokken goed te begeleiden. Aanvulling of ondersteuning door professionele begeleiders is daarom vaak nodig.
- Het welslagen van sociale activeringsprojecten vraagt intensieve samenwerking tussen verschillende instanties. De mogelijkheden van sociale activering via sport blijken nog onvoldoende bekend bij de verantwoordelijke gemeenteambtenaren en integratiebedrijven, waardoor soms onnodige weerstanden tegen deze initiatieven bestaan.

CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

- Het zelf actief aan sport gaan doen kan een belangrijke eerste stap zijn in de sociale activering van veel betrokkenen uit de doelgroep.
- Activiteiten gericht op sociale activering hebben vrijwel altijd een tijdelijk karakter. De cursusvorm blijkt een goed hanteerbaar model, maar aandacht voor het vervolg daarop is van belang om terug- of uitval te voorkomen.
- Voor het succes en de continuïteit van activeringsactiviteiten is de kwaliteit van begeleiding van doorslaggevende betekenis. Met name bij activering door vrijwilligerswerk in verenigingen blijkt dit een moeilijk punt dat extra aandacht vraagt.
- Binnen sportverenigingen bestaat een grotendeels onbekende praktijk van sociale activering die een belangrijke voorbeeldfunctie kan vervullen.
- Sociale activering door sport blijkt een nog tamelijk onontgonnen beleidsterrein. Gelet op de perspectieven die zich aftekenen verdient de ontwikkeling van dit beleid verdere impulsen en steun vanuit de (rijks)overheid. De relatieve onbekendheid van het fenomeen bij beleidsvoerders, ambtenaren en professionals op activerings- en integratiegebied vraagt om gerichte voorlichting. Ook zijn investeringen in de verdere kennisontwikkeling rond de activeringspraktijk en – ondersteuning noodzakelijk.

1. Inleiding

1.1. Achtergrond en doel

In dit rapport presenteren wij de resultaten van een onderzoek in opdracht van het Landelijk Centrum Opbouwwerk naar initiatieven in Nederland op het gebied van sport en sociale activering.

Het LCO hanteert voor sociale activering de volgende definitie:

‘Sociale activering betreft het verhogen van de maatschappelijke participatie en/of het doorbreken van het sociaal isolement van langdurig werklozen door maatschappelijk zinvolle activiteiten die eventueel een eerste stap naar betaald werk kunnen betekenen’ (LCO, 2002).

Het LCO verwacht dat ook sport een bijdrage kan leveren aan sociale activering. Tegelijkertijd kan het inschakelen van niet-actieven binnen sportorganisaties een bijdrage leveren aan het verlichten van het vrijwilligerstekort dat door veel sportverenigingen wordt gesignaleerd (Van Kalmthout & Janssens, 2002).

Deze verwachtingen vanuit het LCO zijn er mede op gebaseerd dat de te verrichten werkzaamheden betrekkelijk routinematig en eenvoudig zijn en dat de sociale context binnen de sector wordt gekenmerkt door een zekere mate van ongedwongenheid, gezelligheid en uitdagende werkomstandigheden. Via scholing en gerichte begeleiding kunnen mensen ook stappen zetten naar een reguliere werksituatie.

De ideeën van het LCO op dit gebied sluiten nauw aan bij het beleid dat de rijksoverheid al enkele jaren voert en waarin het beter benutten van de mogelijkheden van sport tot het oplossen van maatschappelijke problemen centraal staat (VWS, 1996). Sinds 1999 stimuleert de rijksoverheid ook de lagere overheden en sportorganisaties om via de zogenoemde Breedtesportimpuls met hun beleid hierop in te haken. Naar het oordeel van de rijksoverheid speelde de sportsector tot voor kort een bescheiden rol in het bestrijden van werkloosheid (VWS, 1999).

Sindsdien lijkt de aandacht voor het inschakelen van kansarmen op de arbeidsmarkt in de sportsector zowel bij de sportorganisaties als bij gemeenten toegenomen. Zo bleken medio 2001 bijna 1300 ID-banen binnen de sportsector te zijn gecreëerd (VWS, 2002). Sportverenigingen gebruiken ID-ers om vrijwilligers binnen hun vereniging te ontlasten en hun organisatie te verbeteren. Naar het oordeel van het LCO heeft het gevoerde beleid echter nog vaak een ad hoc karakter. Gewenst wordt een meer systematische en creatieve aanpak, met betere aansluiting bij de vraag van de betrokken doelgroep. De tijd om extra aandacht te vragen voor sociaal activeringsbeleid is nu rijp, omdat veel gemeenten juist bezig zijn met de invulling van het lokale sportbeleid.

Omdat over de bestaande sociale activeringspraktijk in de sport nog betrekkelijk weinig overzichtelijke informatie voorhanden was is dit inventariserende onderzoek gestart. De *doelstelling* van het onderzoek luidt dan ook:

Het in kaart brengen van de initiatieven van sociale activering in de Nederlandse sport en sportbuurtwerk, en het aangeven van de te onderscheiden kansen en knelpunten.

De tweeledige *vraagstelling* van het huidige onderzoek kan als volgt geformuleerd worden:

1. *Welke initiatieven bestaan er in de sport of het sportbuurtwerk in Nederland, die ertoe hebben bijdragen dat langdurig werklozen die in sociaal geïsoleerde positie verkeerden of dreigden te raken, sociaal actiever zijn geworden?*
2. *Welke kansen en knelpunten zijn bij opzet en uitvoering van deze initiatieven te onderscheiden?*

We hebben bij het onderzoek zoveel mogelijk voorbeelden achterhaald van initiatieven waarbij mensen die moeilijk bemiddelbaar zijn op de arbeidsmarkt en het gevaar lopen in een sociaal isolement terecht te komen, sociaal actiever worden door activiteiten en werkzaamheden in allerlei organisaties in de sportsector. Zowel projectmatige initiatieven als individuele voorbeelden waren voor ons interessant. Ook voorbeelden waarbij sociale activering of vrijwilligerswerk geen doel op zich was, maar wel een neveneffect, hadden onze interesse. In de gevallen waar kansen en knelpunten waren te onderscheiden bij het inzetten van werkzoekenden in de sportsector, zijn deze beschreven.

Tijdens het onderzoek hebben wij ons met name gericht op *vrijwillige* werkzaamheden in de sportsector. De reden dat wij ons in mindere mate op betaalde werkzaamheden als ID banen hebben gericht is dat gesubsidieerde banen in de sport al vrij uitvoerig in kaart zijn gebracht. Wel is het goed in ogenschouw te nemen dat ID banen mogelijk een belangrijke plaats zullen blijven innemen in de praktijk van sociale activering. De politieke discussie, die momenteel woedt over behoud van gesubsidieerde arbeid, geeft aan dat hierover het laatste woord nog niet gesproken is. Een bepaalde continuering van ID banen binnen de sport lijkt echter, op de korte termijn in ieder geval, plaats te vinden.

Om de doelstelling te kunnen beantwoorden zijn een groot aantal organisaties en internet-sites van organisaties geraadpleegd. In de volgende paragraaf zal de gevolgde aanpak bij de inventarisatie nader worden toegelicht.

1.2. Zoekacties naar sociale activeringsinitiatieven

1.2.1. Oriëntatie

Als oriëntatie op de problematiek zijn om te beginnen relevante publicaties over sociale activering, ID banen, vrijwilligerswerk in de sport verzameld en bestudeerd, o.a. Rapport Marktplan (2000), Van Lindert, Coopmans, Van Drimmelen (1998), Van Lindert, Coopmans, Van de Belt (1999), Van Daal (1999) en brochures van VWS (2002), SZW (2002) en ISSA (2000).

1.2.2. Quick Scan

Om een zo compleet mogelijk overzicht te krijgen van initiatieven op het gebied van sport en sociale activering is vervolgens een 'quick scan' gemaakt van bestaande initiatieven bij organisaties. Dit gebeurde vanuit vier mogelijke perspectieven van betrokkenheid:

1. Aanbod: de organisaties en instellingen voor langdurig werklozen.
2. Vraag: de sportsector in al zijn verschijningsvormen.
3. Bemiddeling: de instanties die een bemiddelende of intermediaire rol (kunnen) vervullen tussen vraag en aanbod van langdurig werklozen.
4. Beleid: de organisaties en instellingen die op dit specifieke terrein een beleidsvormende functie (kunnen) hebben.

Aansluitend op deze vier perspectieven zijn voor de quick scan organisaties en personen benaderd langs de volgende wegen:

- Eerst werd contact gelegd met beleidsmakers van ISSA, NIZW, NOV, SVM, NOC*NSF, NISB, LC, VNG, FNV Sport, GGD Nederland, COA, OK, CNV. Het doel was informatie verzamelen over relevante activiteiten en initiatieven, en het achterhalen van relevante (mail)adressen en telefoonnummers (sneeuwbalmethode).
- Vervolgens zijn verkennende face to face interviews gehouden met Ronald Huijser van LC, Wim Florijn en Carolien Daniëls van NISB en Saskia Derks en Aimee van Maastricht van CNV Jongeren. Doel was het inventariseren van projecten/initiatieven die in Nederland spelen op het gebied van sport en sociale activering, om daar eventueel verder op in te gaan.
- Tegelijkertijd werd op Internet gezocht naar meer projecten op het gebied van sport en sociale activering. Met name gebeurde dit door het gebruik van de databanken van NISB en ISSA.
- Verder zijn per E-mail medewerkers benaderd van relevante bemiddelende organisaties als COA, SBAW met concrete vragen over initiatieven op het gebied van sport en sociale activering. Nadruk lag in de vragen op sociale activering door vrijwilligerswerk of zelf sporten. Ook provinciale sportservicepunten werden gemaïld. Het doel was verdere informatie inwinnen over initiatieven die tijdens eerdere gesprekken boven kwamen drijven. Het werkkterrein werd ‘afgegraasd’ met als hulpmiddel concrete vragen die inmiddels opgesteld konden worden aan de hand van informatie opgedaan tijdens telefonische interviews.
- Tenslotte is een mini-enquête gehouden onder ongeveer 150 lokale sportbuurtwerkcentra, gemeenteafdelingen, lokale sportservicepunten, jeugdwerk, welzijnsorganisaties. De mailinglijst was gebaseerd op Landelijk Netwerk Sportbuurtwerk bestand van NISB. De enquête behelsde enkele concrete vragen naar de bekendheid met sociale activeringsinitiatieven via sport, die teruggefaxt of –gemaïld konden worden.

1.2.3. Verdiepende interviews

Doel van deze interviews was het inwinnen van meer specifieke informatie over de projecten of individuele voorbeelden die waren komen bovendrijven en interessant werden geacht in het licht van de vraagstelling.

Aan de hand van de antwoorden op de face to face interviews, mini-enquête en de e-mail berichten zijn verdiepende telefonische interviews gehouden met 10 sleutelinformanten: Marcel Bouw van NOC*NSF, André Kasel van COA, Jan Emmen van Verticaal, Eric Legendijk van DSP Groep, Ad van der Heijden van Sportservice Noord Brabant, Jan Leijssenaar van SportDrenthe, John Weideman van gemeente Almelo, Stefan Reusken van

Landelijke TaskForce Inburgering, Anneloes van Wingerden van Sportpunt Breda en Hans Gloudemans van Vrijwilligerscentrale Helmond.

1.3. Vooruitblik op de rapportage

Aan de hand van de geraadpleegde organisaties, personen, en Internetsites zijn een aantal initiatieven in beeld gekomen, die relevant waren in het licht van de vraagstelling van het huidige onderzoek. De initiatieven zullen in hoofdstuk 2 beschreven worden. Eerst zullen er een groot aantal kort weergegeven worden. Erna zullen enkele initiatieven uitgebreid beschreven worden, namelijk diegene die extra interessant werden geacht in het licht van de doelstelling en waarover gedetailleerde informatie kon worden verkregen. In het laatste deel van dit hoofdstuk zullen enkele individuele voorbeelden van sociale activering binnen sport beschreven worden.

De belangrijkste resultaten van de quick scan en de gemelde knelpunten en aandachtspunten worden gepresteerd in hoofdstuk 3. Het rapport wordt besloten met een conclusie en een aantal aanbevelingen in hoofdstuk 4.

2. De initiatieven Sport en Sociale Activering in beeld gebracht

2.1 Schematisch overzicht

In een kort overzicht vindt hieronder een schematische beschrijving plaats van de gevonden initiatieven. De beschrijving geeft alleen de initiatiefnemer, de beoogde doelgroep van het initiatief en de gebruikte activeringsmethode weer. Uitgebreidere informatie over de initiatieven is te vinden in de volgende hoofdstukken. Initiatieven met een sterretje (*) worden later in het rapport extra uitvoerig belicht.

De gevonden initiatieven waren hoofdzakelijk onder te verdelen in twee categorieën: ‘sociale activering door actieve sportdeelname’ en ‘sociale activering door vrijwilligerswerk in de sport’. Onder ‘actieve sportdeelname’ als sociale activeringsmethode wordt hoofdzakelijk verstaan het de participanten zelf laten sporten of bewegen, maar ook de activiteiten die daaromheen plaatsvinden zoals het leren samenwerken en leiding geven in een sportactiviteit en het leren over gezonde voeding en bewegen. Het ‘meenemen’ van actieve sportdeelname als onderdeel van sociale activering betekende een uitbreiding van de standaarddefinitie van sociale activering zoals die door LCO wordt gebruikt (zie pagina acht van dit rapport). ‘Actieve sportdeelname’ als veelvuldig gebruikte activeringsmethode volgde echter uit het gevonden materiaal en werd daarom een relevante uitbreiding van de standaarddefinitie geacht.

Initiatiefnemer	Doelgroep	Sociale activeringmethode
Gemeente Meppel	langdurig werklozen	actieve sportdeelname
Gemeente Hengelo	langdurig werklozen	actieve sportdeelname
Gemeente Dantamudeel*	langdurig werklozen	actieve sportdeelname
Gemeente Den Haag	werklozen	actieve sportdeelname
Sport Service Noord Holland	werklozen 16 - 40 jaar	actieve sportdeelname
Stichting Welzijn Escamp	allochtone (werkloze) vrouwen	actieve sportdeelname
Sport Service Noord Holland	asielzoekers	actieve sportdeelname
CNV Jongeren*	jongeren zonder werk tussen 16en 30 jaar	actieve sportdeelname
Gemeente Oss	asielzoekers	actieve sportdeelname

Gemeente Leek	asielzoekers	actieve sportdeelname
Gemeente Boxmeer	asielzoekers	actieve sportdeelname
Gemeente Doetinchem	asielzoekers	begeleiden asielzoekers naar sportverenigingen

Initiatiefnemer	Doelgroep	Sociale activeringsmethode
Sportservice Noord-Brabant*	asielzoekers en vluchtelingen	actieve sportdeelname
Vertizontaal Breda	allochtone randgroepjeugd	actieve sportdeelname en vrijwilligerswerk in sport
Gemeente Zaanstad	mensen van Turkse afkomst, ook nieuwkomers	actieve sportdeelname en aanbieden kadertraining
Gemeente Veenendaal	niet duidelijk omschreven (hoogstwaarschijnlijk ook werklozen)	actieve sportdeelname
CNV Jongeren	dakloze jongeren en schoolverlaters	actieve sportdeelname en vrijwilligerswerk in sport
Gemeente Utrecht	zwerfjongeren	actieve sportdeelname
Gemeente Almelo	jongeren uit achterstandswijken	actieve sportdeelname
Ministerie van Justitie	jeugdig gedetineerden	actieve sportdeelname
Vrijwilligerscentrale Helmond	langdurig werklozen	vrijwilligerswerk in sport
Stichting Disk	langdurig werklozen	vrijwilligerswerk in sport
Gemeente Stede Broeck	langdurig werklozen	vrijwilligerswerk in sport
Sport Service Centrum Deventer	werklozen	vrijwilligerswerk in sport
SportDrenthe*	langdurig werklozen, m.n. allochtonen	vrijwilligerswerk in sport
CNV Jongeren	asielzoekers tussen 18 en 26 jaar	vrijwilligerswerk in sport
Gemeente Almelo*	nieuwkomers en oudkomers, die nog niet aan betaald werk toe zijn	vrijwilligerswerk in sport
Gemeente Amsterdam	allochtonen	vrijwilligerswerk in sport
Gemeente Amsterdam	werkzoekende schoolverlaters vanaf 17 jaar	vrijwilligerswerk in sport
Gemeente Leeuwarden	jongeren	vrijwilligerswerk in sport

Sportpunt Breda*	jeugdig gedetineerden	vrijwilligerswerk in sport
Gemeente Enschede	(werkloze) allochtone vrouwen	aanbieden kaderscholings cursus
Vrijwilligerscentrale sociale Helmond	sportverenigingen	verenigingen ondersteunen bij activering

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de binnen de projecten onderscheiden doelgroepen vaak een bredere categorie vormen dan uitsluitend de categorie ‘langdurig werklozen’, zoals allochtonen, jongeren of asielzoekers. Toch hebben we gemeend ook projecten met deze ruimere doelgroepen op te moeten nemen, omdat veel werklozen of sociaal geïsoleerden ertoe behoren. Het betreft dus groepen waarvan vaak mensen langdurig werkloos of sociaal geïsoleerd *dreigen* te raken.

Tevens is te zien dat sociale activering binnen de sport vooral plaatsvindt in twee vormen: door *actieve sportdeelname* of door *vrijwilligerswerk in sport*. In de volgende hoofdstukken zal bij de beschrijving van de initiatieven dan ook deze indeling naar ‘sociale activeringsmethode’ (actieve sportdeelname of vrijwilligerswerk in sport) worden gebruikt.

2.2 Initiatieven kort beschreven

In deze paragraaf zullen de gevonden initiatieven kort worden beschreven. Sommige projecten uit het schematisch overzicht zullen later uitgebreid worden beschreven. De enkele initiatieven, die uit de NISB data-bank zijn gehaald, zijn letterlijk overgenomen van Internet. Als de 'looptijd' van de initiatieven bekend was, is die erbij vermeld. Zoals reeds gezegd zijn de projecten onderverdeeld op basis van de *sociale activeringsmethode* die binnen het initiatief gebruikt werd: 'actieve sportdeelname' of 'vrijwilligerswerk in sport'.

2.2.1. Sociale activering door actieve sportdeelname

Naam initiatief : Project Herstelling

Initiatiefnemer : Sportservice Noord Holland

Contactpersoon: Pieter Bos, Evenementenburo Sportservice Noord-Holland.

Telefoon/e-mail: [023-5319475](tel:023-5319475)/pieter@evenementenbureau.org

Looptijd : 1999-.... (het loopt nog steeds)

Omschrijving: Mensen, die moeilijkheden hebben een baan te vinden door een crimineel verleden of door vroegtijdig school verlaten te hebben, worden gestimuleerd te sporten. Het doel hiervan is hen weer terug te brengen in de maatschappij en ze op het rechte pad te houden. Evenementenburo Sportservice Noord Holland en Stichting Herstelling dragen zorg voor het programma. Stichting Herstelling is middels een traject van een half jaar werkgever van een deel van deze mannen (in leeftijd variërend van 16 tot 40). De mannen krijgen, als dank voor hun werk, gedurende de eerste drie weken van het traject één dag per week sportdag. Deze wordt verzorgd door Evenementenburo Sportservice Noord Holland. De ochtend staat in het teken van sportgerelateerd leren, zoals samenwerken, leiding geven. "s Middags gaan de jongeren zelf sporten. Er wordt langsgedaan bij sportscholen, bijvoorbeeld de boksschool van Raymond Joval (voormalig wereldkampioen). Dit gebeurt in groepen van acht tot dertien man. De (kleine) omvang van de groep heeft te maken met het verleden van de deelnemers. Hoe groter de groep is, hoe moeilijker zij te hanteren is. De samenstelling van de groep vereist een specifieke aanpak. Van *vrijwillig* sporten kan bijvoorbeeld geen sprake zijn (dan zit iedereen langs de kant), het is min of meer 'gedwongen' sporten. Soms werkt dit initiatief heel goed. Zo is er een voorbeeld van een jongen, die talent bleek te hebben voor boksen en door Joval is gevraagd vaker te komen. Nu bokst deze jongen één keer per week. Dit geeft een bepaalde betekenis aan het leven van de jongen.

Naam initiatief : Sport en Spel groep

Initiatiefnemer : Stichting Welzijn Escamp Den Haag

Contactpersoon: Jos Timmermans, projectmanager Escamp

Tel./e-mail : 070-3095079/jos@escamp-perspectief.nl

Omschrijving: In het kader van sociale activering heeft Stichting Welzijn Escamp in het verleden (en wellicht volgend jaar weer) een 'aanbod Sport en Spel groep georganiseerd. Vooral allochtone (werkloze) vrouwen hebben hieraan meegedaan. Eén dagdeel keer per week kwamen deze bij elkaar. Eerst werd kopje thee gedronken, vervolgens werden onder begeleiding van een sportconsulent allerlei sport en spelactiviteiten gedaan. Daarnaast werd aandacht besteed in groepsgesprekken wat dit allemaal oplevert en werd er informatie gegeven over gezondheid / gezonde voeding.

Het was een succesvolle groep, die eigenlijk ten onder is gegaan aan het eigen succes. De deelnemers wilden eigenlijk steeds meer, vooral wat materiaal betreft. Welzijn Escamp kon dit niet bieden, een aantal zijn echter wel doorgestroomd naar reguliere sportscholen.

Naam initiatief : Mensana

Initiatiefnemer : Gemeente Meppel in samenwerking met Stichting RAAT (Regionale Aanpak Arbeids Toeleiding)

Contactpersoon: Dick Jakobs of Renate Inden van Stichting Raat (uitgebreide beschrijving van het project vindt plaats op de Internetsite van de ISSA).

Tel. : 0522-255824

Omschrijving: Stichting RAAT heeft tot april 2002 zeven gezondheidstrainingen gedaan onder de naam Mensana, met als doel langdurig werklozen door te laten stromen naar werk of verder te laten gaan in de richting van sport of creativiteitscursussen. Drie van de cursussen hadden plaats in Meppel, de overige in Hoogeveen, Tynaarlo en Aa en Hunze. In totaal hebben 82 mensen meegedaan, die hun gezondheid als obstakel zagen om iets aan activiteit te doen. Zij waren echter wel bereid in groepsverband aan de slag gaan met hun conditie en het wegnemen van hun fysieke beperkingen. In een sporthal kregen zij onder begeleiding van een fysiotherapeut en een psycholoog gedurende vier maanden een gezondheidstraining. Twaalf weken werd daadwerkelijk actief getraind, drie keer anderhalf uur in de week. Van te voren vond een intake gesprek plaats en aan het eind een evaluatiegesprek.

Het project heeft positieve effecten gehad voor de deelnemers. Door het trainen in de groep doorbraken zij hun sociaal isolement, er werden vrienden gemaakt binnen de training. Van de eerste 'pilot' in Meppel is inmiddels bekend dat elf van de veertien deelnemers gestart zijn met werk of een opleiding, overigens over het algemeen niet op het gebied van sport. De fysiotherapeut probeert de deelnemers wel blijvend te interesseren voor fitness of sport in groepsverband.

Naam initiatief : Gezond weer op

Initiatiefnemers: gemeente Den Haag en Delta Lloyd verzekeringsmaatschappij

Contactpersoon: Marina van der Maazen, projectcoördinator van de dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheidsprojecten van de gemeente Den Haag (uitgebreide beschrijving van het project is te vinden op de Internetsite van ISSA) .

Tel. : 070-3701628

Omschrijving: Bijstandsgerechtigden, die een grote afstand hebben tot de arbeidsmarkt en zich niet in staat voelen aan de slag te gaan door psychische of medische klachten, worden door een gezondheidstraining ‘ sociaal geactiveerd’ . Cliënten moeten door de training ervaren dat zij, ondanks hun medische en/of psychische beperkingen, in staat zijn tot scholing en (op termijn) werk. Daarnaast is het in groepsverband sporten belangrijk voor het opdoen van sociale contacten. Zij krijgen drie weken een full-time gezondheidstraining, welke bestaat uit een fysiek gedeelte onder leiding van een gediplomeerde bewegingsdeskundige van Delta Lloyd, een theoretisch gedeelte over onder andere beweging en voeding, en een vaardigheids- en bewustwordingstraining (door creatieve opdrachten de eigen toekomstwensen uitdrukken). Aan het eind van de training vindt een feestelijke afsluiting plaats en wordt een certificaat aan de deelnemers uitgereikt. Ook wordt gekeken naar verdere bemiddelingsmogelijkheden of een eventueel vervolg op de gezondheidstraining.

Naam initiatief : Gezondheid en Sport

Gemeente : Hengelo

Contactpersoon: Willie van der Diepen

Tel. : 074-2459529

Omschrijving: Het project bevat een drietal activiteiten. 1. Introductie van GALM in Hengelo, specifiek gericht op groepen met sociaal-economische achterstandskennmerken. 2. Afname van een wandelfittest en het promoten van wandelen bij een grotere doelgroep (55+). 3. Sociale activering van langdurige werklozen mede door middel van sporten via een commerciële aanbieder. Subdoel hierbij is dat uiteindelijk een klein opleidingstraject doorlopen wordt om eventueel later als vrijwilliger ingezet te kunnen worden bij sportactiviteiten in buurt of vereniging.

Naam initiatief : Geen specifieke naam

Initiatiefnemer : Sportservice Noord Holland

Contactpersoon: Pieter Bos van Evenementenburo Sportservice Noord Holland.

Telefoon/e-mail: 023-5319475/pieter@evenementenbureau.org

Looptijd : zomer 2002 (project is afgerond, vervolg voor zomer 2003 is onzeker maar door Evenementenburo Sportservice wel gewenst)

Omschrijving : Evenementenburo Sportservice Noord Holland organiseert voor asielzoekers in Noordhollandse asielzoekerscentra evenementen met als doel ze weer aan het sporten te krijgen. Met gemeenten en asielzoekerscentra is overleg gevoerd over een tour rond asielzoekerscentra. Medewerkers van het Evenementenburo zijn naar asielzoekerscentra toe gegaan, en zijn met de asielzoekers gaan sporten. Het was de bedoeling ze kennis te laten maken met een diversiteit aan sporten. Ook vrouwen, voor wie het vanwege hun cultuur veelal niet gebruikelijk was te sporten, werden uitdrukkelijk gestimuleerd te participeren.

Naam initiatief : Sport en allochtonen

Gemeente : Oss

Contactpersonen: mw. T. Louw, dhr. J. Vloet

Tel. : 0412-629734

Omschrijving : Het project beoogt sportactiviteiten en sportvoorzieningen te realiseren voor asielzoekers in Oss. Afhankelijk van de plaats waar het opvangcentrum wordt gesitueerd zal invulling aan het project worden gegeven.

Naam initiatief : Allochtonen en sport (asielzoekers)

Gemeente : Leek

Contactpersoon: Dhr. M. Mulder

Tel. : 0594-551515

Omschrijving : Initiëren en uitvoeren van sportstimuleringsprojecten ter bevordering van de sportdeelname van asielzoekers aan sport- en spelactiviteiten binnen sportverenigingen en overige (particuliere) sportaanbieders in de betreffende gemeenten in Groningen waar een Asielzoekerscentrum en/of Aanvullende Opvang is gevestigd. Hierdoor wordt o.m. getracht: - het verplichte programma 'zinvolle dagstructurering' nader vorm en inhoud te geven; - de leefbaarheid op het centrum te verbeteren d.m.v. een breed aanbod van sport- en overige ontspanningsmogelijkheden; - het verbeteren van de relatie c.q. acceptatie tussen bewoners van het centrum enerzijds en de omwonenden anderzijds. - het dient als verlengstuk van het beleidsterrein 'gezondheidszorg' binnen het opvangcentrum. Daartoe worden activiteiten ondernomen gericht op: - de realisatie van sportcommissies - inventarisatie aanbod en vraag - beoordeling deskundigheid - voorlichting en promotie - kennismaking et cetera

Naam initiatief : Sport met z'n allen

Gemeente : Boxmeer

Contactpersoon: Dhr. S. Rambags

Tel. : 0485-585911

Omschrijving : Voor asielzoekers worden in samenwerking met opvangcentra sportactiviteiten ontwikkeld en uitgevoerd. Dit project heeft een regionaal karakter waarin de gemeenten Boxmeer, Cuijk, Grave, Mill en Sint Antonis deelnemen.

Naam initiatief : Wijk en sport

Gemeente : Doetinchem

Contactpersoon: Dhr. Bourgondiër

Tel. : 0314-377181

Omschrijving : Een sportconsulent wordt aangesteld die zich bezighoudt met het opzetten en plannen van sportaanbod. Voor diverse doelgroepen worden activiteiten en cursussen opgezet en bewoners van een te openen asielzoekerscentrum worden begeleid naar sportverenigingen.

Naam initiatief : De Veelkleurige Wijk Breda

Initiatiefnemer : Vertizontaal Breda (sportbuurtwerkorganisatie)

Contactpersoon: Jan Emmen

E-mail : jan.emmen@vertizontaal.nl

Omschrijving : ‘De Veelkleurige Wijk’ is een sportbuurtwerkproject in Breda, onder andere bedoeld om 1) via sport het sociaal isolement onder randgroepjongeren te voorkomen en te bestrijden, 2) werkgelegenheid te realiseren in de sportsector onder langdurig werkloze allochtone jongeren. Jongeren worden voornamelijk gestimuleerd zelf te sporten, en af en toe om mee te helpen met de organisatie van sportactiviteiten. De activiteiten worden bij voorkeur integraal georganiseerd: met de georganiseerde sport, migrantenorganisaties, het sociaal-cultureel werk, de gemeente Breda, sportservicepunten en de bewoners. Zij bieden aan de (allochtone) randgroepjongeren een zinvolle tijdsbesteding. De jongeren leren bovendien samen te werken, en er wordt allerlei informatie gegeven over bij wie ze moeten zijn voor werk, hulp of opleiding. Omdat de in het leven geroepen werkgroep niet goed functioneerde is het project in 2001 onder toezicht gebracht van een andere coördinator. De aansturing van de medewerkers had meer aandacht nodig, in het bijzonder de beschikbaarheid van de toenmalige coördinator.

Naam initiatief : Sport en beweging Turkse mensen

Gemeente : Zaanstad

Contactpersoon: Dhr. F. van der Horst

Tel. : 075-6553161

Omschrijving : Het project beoogt de Turkse bevolking meer bewust te maken van het belang van sport en bewegen en ook het actief bewegen in deze doelgroep te bevorderen. Via de allochtone zelforganisaties worden deelnemers geworven voor onder andere: - bewegingsactiviteiten voor vrouwen; - fietsactiviteiten; - zwemcursussen; - aerobics cursussen; - zaalvoetbal. Daarnaast gaat aandacht uit naar kadertraining, opname van sport bij het nieuwkomersproject en de deelname van groepen aan sportevenementen.

Naam initiatief : Sportbuurtwerk Veenendaal

Initiatiefnemer : Gemeente Veenendaal

Contactpersoon: Frank K. Hafkamp

Tel./e-mail : 0318-538538/ frank.hafkamp@veenendaal.nl

Omschrijving : Door de gemeente Veenendaal worden in achtergestelde wijken sportbuurtwerkactiviteiten georganiseerd met als doel om bepaalde doelgroepen sociaal actiever te laten worden. Volgens Frank Hafkamp zullen bij deze doelgroepen waarschijnlijk ook langdurig werklozen zitten. Voorbeelden van de activiteiten zijn een sportinstuif, badminton- en zaalvoetbalevenementen.

Naam initiatief : Rebound project

Initiatiefnemer : CNV Jongeren

Contactpersoon: Frank Grovestein van organisatie Veld 42

Tel./E-mail : [06-11387956](tel:06-11387956)/veld42@hetnet.nl

Omschrijving : Het Rebound project wordt in Utrecht en Amersfoort uitgevoerd. Doel van het project is de deelnemers sociaal actiever te maken en een structuur in hun leven aan te brengen. Daartoe worden de jongeren gestimuleerd te sporten en helpen ze mee met de organisatie van sportactiviteiten. In Utrecht bestaat de doelgroep uit zwervende, dakloze jongeren, in Amersfoort uit jongeren die uitgevallen zijn van school of werk.. Met name in Amersfoort is het een project vóór en dóór jongeren.

Naam initiatief : Bewegingsstimulering en recreatie voor kwetsbare groepen

Gemeente : Utrecht

Contactpersoon: Dhr. A. Hordijk/dhr. N. Toussaint

Tel. : 030-2862851

Omschrijving : Het project betreft de ontwikkeling van een actieplan voor zwerfjongeren. Op basis daarvan zullen specifieke sportprogramma's voor zwerfjongeren worden opgesteld.

Naam initiatief : Sportbuurtwerk in drie wijken

Gemeente : Almelo

Contactpersoon: H. Pieters/E. Hartman

Tel. : 0546-541941

Omschrijving : Voor jongeren uit achterstandswijken wordt een vrijblijvend sportaanbod ontwikkeld en aangeboden. Er wordt gewerkt naar een situatie waarin deze activiteiten zelfstandig worden ondernomen. In het plan is ook de doorstroming van jongeren naar sportverenigingen punt van aandacht. Doelen: -toename deelname aan sport- en bewegingsactiviteiten (georganiseerd of ongeorganiseerd); -vergroten leefbaarheid in de wijk; -*versterking sociale infrastructuur*; -bevorderen integratie op wijkniveau. Uitvoering: 2000: aanstellen professionele parttime sportbuurtwerker, wijkmonitoring en maken plan van aanpak; 2001-2005: uitvoering; 2005: evaluatie.

Naam initiatief : sportprogramma jeugdig gedetineerden Corridor

Initiatiefnemer : Ministerie van Justitie

Contactpersoon: Matthé Jong, medewerker binnen de Potentiaal Centrum voor Maatschappelijke Integratie de 'Corridor'

Tel. : 0486-459500

Looptijd : 1967-heden

Omschrijving : De Corridor is een half-open inrichting voor jong-volwassen gedetineerden in de leeftijd van 18 tot en met 25 jaar. Voor de jonge gedetineerden wordt een dagprogramma aangeboden, dat bestaat uit een halve dag sporten en een halve dag arbeid. Aan beide onderdelen wordt verplicht meegedaan. Het sportprogramma beslaat een scala aan onderdelen: zaalsporten, fitness, rennen, atletiek, judo, een hindernisbaan en touwklimmen. Sport is vooral een middel om te komen tot gedragsverandering op punten die aandacht nodig hebben. Omdat de jongeren zich moeilijk kunnen 'verbergen' tijdens sport (ze zijn 'echt'), is het een goed middel om ze te confronteren met hun gedrag. Te denken valt aan eerlijkheid, omgaan met winst en verlies, groepsgericht bezig kunnen zijn en elkaar helpen. Al deze

facetten worden teruggekoppeld naar de jeugdige gedetineerden in de hoop dat ze hier iets van kunnen leren of iets aan kunnen veranderen.

Alle activiteiten gebeuren groepsgericht. De jongeren worden dan ook sociaal actiever door het programma. In het begin van de detentie is het belangrijk dat de jongeren een bepaalde structuur krijgen. Regels en afspraken vormen de leidraad van het programma, hoewel het programma minder op 'militaire leest' is geschoeid dan in de jaren '60/'70. In het begin wordt aan de conditie gewerkt. Belangrijk tijdens de sportactiviteiten is niet het resultaat, maar de inzet. Belangrijkste doel van de Corridor is de jongeren door scholing, cursussen, praktijkgericht leren aan een baan te helpen zodat zij niet terug vallen in hun oude patroon. *“De kunst van het werken met deze jongeren is om met verschillende karakters om te kunnen gaan, bepaalde zaken aan te kaarten en er op een positieve manier wat mee te doen. Bv er is iemand die veel praat tijdens de sport en constant aanwijzingen geeft maar niet altijd op een prettige manier (scheldend). De persoon wordt geleerd deze in wezen goede kwaliteit positiever te gebruiken; het op een milde manier te doen en zich te beperken tot de hoofdzaken.”* (Matthé, medewerker De Corridor).

2.2.2. Sociale activering door vrijwilligerswerk in sport

Naam initiatief : Helmonders werken voor Helmond

Initiatiefnemer : Vrijwilligerscentrale Helmond in samenwerking met de gemeente Helmond, STAP en SWH

Contactpersoon: Hans Gloudemans van de Vrijwilligerscentrale Helmond

Tel. : 0492-587664

Looptijd project: 1998-heden

Omschrijving : Door middel van het verrichten van vrijwilligerswerk in de regio Helmond worden langdurig werklozen die afhankelijk zijn van een uitkering geactiveerd om een positieve bijdrage aan de maatschappij te leveren. Het vrijwilligerswerk vindt onder andere plaats bij sportverenigingen. Deelnemers zijn bijvoorbeeld werkzaam in kaderfuncties, (jeugd)trainer, terreinknecht, kantinemedewerker. Behalve dat de werkzaamheden het welzijn van de deelnemers ten goede komt, vergroot het bovendien hun kansen op een betaalde baan. Aan het project doen inmiddels ongeveer 150 deelnemers mee. Knelpunt bij het project is de stijging van het aantal afhakers. Dit heeft te maken heeft met het te lage nivo van de (nieuwe) vrijwilligers. Het vrijwilligerswerk is vaak te hoog gegrepen. Blijkbaar heeft een afroming plaatsgevonden gedurende de eerste jaren van het project en blijft een moeilijke groep over (relatief veel deelnemers van allochtone afkomst, ex-psihiatrische of –drugspatiënten). Knelpunt uit het verleden dat het project een groep buitensloot, die wel sociale activering 'verdiende' maar niet kreeg (WAO'ers, WW-ers, AOW'ers, de 'allochtone vrouw') is opgelost door in 1999 het gelijksoortige project 'Andere minima' voor deze doelgroep op te zetten.

Naam initiatief : Buurt- en Speeltuinwerk

Initiatiefnemer : Stichting Disck

Contactpersoon: Cristalina Lopes

Tel./e-mail : 010-4772820/cristalina_lopes@hotmail.com

Omschrijving : Langdurig werklozen, die in het profiel van BSW (Buurt- en Speeltuinwerk) passen, krijgen een baan als sportdropbeheerder. Zij krijgen te maken met tieners en jongeren. Door sportmateriaal uit te lenen zijn deze mensen sociaal actiever. De persoon, die voor de inhoudelijke begeleiding zorgt, geeft aan welke mogelijkheden de sportdropbeheerders hebben om zich verder te ontwikkelen.

Naam initiatief : geen specifieke naam

Initiatiefnemer : gemeente Stede Broeck

Contactpersoon: dhr. K. van Borre

Tel. : 0228-510111

Omschrijving : De gemeente Stede Broeck heeft een cursus ontwikkeld, die de sportverenigingen handvaten geeft om langdurig werklozen bij het vrijwilligerswerk in de sportvereniging te betrekken. Op die manier probeert de gemeente werkzoekenden sociaal te activeren. Probleem is dat verenigingen wel vrijwilligers nodig hebben, maar vaak niet happig zijn op degenen uit de 'kaartenbak van Sociale Zaken'. Het zijn immers geen 'ideale vrijwilligers': ze kunnen niet zeven dagen per week aanwezig zijn en zijn soms minder capabel. De gemeente wil deze mensen echter wel bij verenigingen onderbrengen. Zij biedt coaching aan als dat nodig is. Ook organiseert zij een Open Dag, waar verenigingen iets over zichzelf vertellen en over benodigde vrijwilligers, en waar langdurig werklozen gestimuleerd worden om naar toe te gaan.

Naam initiatief : geen naam

Initiatiefnemer : Sport Service Centrum Deventer in samenwerking met Bureau Maatschappelijk Nuttige Werkzaamheden, Stichting Deventer Werkt, de Vrijwilligerscentrale

Contactpersoon: Angelina Schleper, coördinator sportactivering van Sport Service Deventer

Telefoon/e-mail: 0570-659754/info_ssc@descheg.nl

Looptijd : 2000-heden

Omschrijving : Sport Service Centrum Deventer heeft voor verschillende sportactiviteiten vrijwilligers nodig. Bureau Maatschappelijk Nuttige Werkzaamheden, Stichting Deventer Werkt, of de Vrijwilligerscentrale Deventer dragen deze op incidentele basis aan. De vrijwilligers worden door Sport Service Centrum opgenomen in het team van sportbuurtwerkers en coördinatoren en verlenen als sportbuurtwerkassistent ondersteunende taken. Zij helpen bijvoorbeeld met het opbouwen of afbreken van een activiteit. Het verrichten van de werkzaamheden maakt hen sociaal actiever. Het Sport Service Centrum streeft ernaar de vrijwilligers een bepaalde structuur in hun leven te geven. Zij worden dan ook verwacht op vaste tijden. Uiteindelijk is het de bedoeling de assistenten zelfstandig taken te laten uitvoeren. De sociale begeleiding van de vrijwilliger gebeurt voor het belangrijkste gedeelte door de instanties die hen detacheren. Een moeilijkheid die soms optreedt bij het inzetten van deze vrijwilligers is het niet goed spreken van de Nederlandse taal. Aangezien communiceren een belangrijk onderdeel is van het werk worden de assistenten vanwege gebrekkige kennis van de Nederlandse taal soms niet geschikt bevonden om het werk te doen.

Naam initiatief : Free Ned.Work

Initiatiefnemer : CNV Jongeren

Contactpersoon: Babette Scheelen of Ilse van Sloten van CNV Jongeren

Tel./e-mail : Babette: 030-2913715/0651403496/scheelen@jocnv.nl

Tel./e-mail : Ilse [020-5231178/ i.vansloten@lb.humanitas.nl](mailto:i.vansloten@lb.humanitas.nl)

Omschrijving: Om jonge asielzoekers tussen 18 en 26 jaar aan vrijwilligerswerk te helpen heeft CNV Jongerenorganisatie het project Free Nedwork opgezet. De bedoeling van Free Nedwork is jonge asielzoekers, die volgens de Nederlandse wet vaak niet mogen werken of naar school gaan, in aanraking te brengen met Nederlandse mensen en hen vaardigheden laten opdoen die zowel in Nederland als in het thuisland belangrijk zijn. Ze worden gekoppeld aan een Nederlands ‘maatje’. Het vrijwilligerswerk vindt meestal niet plaats op het gebied van sport, soms echter wel. Eén vrijwilliger is bijvoorbeeld werkzaam in het sportbuurtwerk in Utrecht. Ook doen sommigen een RLSA opleiding, of sporten ze met elkaar. Bij aanvang van het vrijwilligerswerk of de opleiding kunnen de asielzoekers aangeven of zij het leuk genoeg vinden om er mee verder willen gaan of niet. Als zij het werk accepteren wordt een contract getekend. De vrijwilligers worden drie maanden vastgelegd voor 16 uur per week. Zij krijgen een begeleider van de organisatie waar het vrijwilligerswerk wordt verricht. Deze praat elke week een uur met de asielzoeker over diens ervaringen met het werk. Alle asielzoekers die meedoen met het FreeNedwork project krijgen twee trainingen, waarin onder andere wordt geleerd hoe zij problemen (bijvoorbeeld op het werk) kunnen oplossen en waarin zij kunnen praten over opgedane ervaringen. Na drie maanden vindt een gesprek plaats met de projectleider van FreeNedwork. Daarin wordt duidelijk of de asielzoekers door willen gaan met het doen van vrijwilligerswerk of niet. Asielzoekers die dit willen worden door de projectleider bij de organisatie geplaatst waar de asielzoekers al werkten. Er worden dan nieuwe afspraken gemaakt met deze organisatie. Als er geen werk is dan wordt geprobeerd een andere organisatie te vinden. De asielzoekers die klaar zijn krijgen een certificaat.

Naam initiatief : Nieuw kader en nieuwe leden (afgerond)

Initiatiefnemer : Gemeente Amsterdam

Contactpersoon: Rob Vierveijzer van de afdeling Sport en Recreatie gemeente Amsterdam

Tel./e-mail : 020-5522495/r.vierveijzer@dwa.amsterdam.nl

Omschrijving : Het project ‘nieuw kader en nieuwe leden’ was speciaal gericht op allochtonen. Het ging erom de achterstand in allochtoon kader bij sportverenigingen weg te werken. Geprobeerd werd allochtone vrijwilligers hiervoor te vinden. Daartoe werden professionele krachten gedurende één seizoen voor vier uur per week bij een vereniging geplaatst. Deze brachten in kaart welke (kader)taken binnen een vereniging benodigd waren en wie binnen de groep van allochtonen hiervoor geschikt zou zijn en hiertoe bereid zouden zijn. Een structuur werd vervolgens opgezet die verenigingen moest helpen allochtoon kader binnen te halen. Het project was niet specifiek gericht op werkloze allochtonen, maar de kans

is aanwezig dat deze wel betrokken waren bij het project. Inmiddels is het project gestopt en opgegaan in het veelomvattender project ‘Verenigingsondersteuning. Daarin richt de aandacht zich niet meer specifiek op allochtonen, maar op diversiteitsbeleid in het algemeen.

Naam initiatief : Opleiding tot sportleider in Amsterdam Oost

Initiatiefnemer : gemeente Amsterdam, stadsdelen Zeeburg en Oost/Watergraafsmeer

Contactpersoon: Hellen Velders, Hoofd Activiteiten afdeling Sport en Recreatie van stadsdeel Oost/Watergraafsmeer

Tel./e-mail : 020-7744148/hvelders@oost-wgm.amsterdam.nl

Betrokken organisaties: Afdeling Sport en Recreatie stadsdeel Oost/Watergraafsmeer; afdeling Sport en Recreatie Stadsdeel Zeeburg; Centrum voor Werk en Inkomen, Jongerenteam Oost; Cursuscentrale gemeente Amsterdam

Omschrijving : De stadsdelen Oost/Watergraafsmeer en Zeeburg nemen het initiatief om gezamenlijk een groep werkzoekende schoolverlaters vanaf 17 jaar zonder startkwalificatie op te leiden tot assistent sport- en spelbegeleider. Het project probeert twee vliegen in één klap te slaan. Naast het geven van carrièrekansen aan deze jongeren geeft het de stadsdelen in de regio oost tevens meer zekerheid dat alle gewenste plannen op het terrein van sport en spel naar behoren kunnen worden uitgevoerd. De jongeren zullen worden opgeleid tot Recreatiesportleider Algemeen, waarmee zij onder andere de mogelijkheid hebben een vervolgopleiding te doen in de sport en te gaan werken als trainer, fitness-instructeur, sportbuurtwerker etc. Het leren zal voor de jongeren vooral gebeuren bij het meehelpen van de activiteiten, maar ook middels een theoretisch gedeelte. Er is plaats voor tien jongeren. Het project wordt afgerond met een schriftelijke rapportage en zal 15.700 Euro kosten. Contactpersoon weet daarnaast het voorbeeld te noemen van een ex-psychiatrische patiënt, die onder begeleiding een jeugdtenniscursus geeft om weer langzaam te wennen aan het arbeidsproces.

Naam initiatief : Opleiding buurtsportleiders

Gemeente : Leeuwarden

Contactpersoon: Dhr. J. Slotemaker

Tel. : 058-2338565

Omschrijving : In buurten worden jongeren geworven die opgeleid willen worden tot buurtsportleider (RSLA). Tevens worden in die buurten, als het nodig is, recreatierreintjes aangelegd. Doel is starten met 20 deelnemers en in elke wijk 2 sportleiders opleiden. Uitvoering: Werving cursisten eerste helft 2000, opleiding september 2000-mei 2001. In 2003 start een nieuwe groep. Aanleg terreinen in 2001 (3 stuks) en 2003 (3 stuks).

Naam initiatief : Spel en sport

Initiatiefnemer : Gemeente Enschede

Betrokken organisaties: NISB

Contactpersoon: Monique Hampsink, NISB

Telefoon/e-mail: 026-4833800/Monique.Hampsink@nisb.nl

Looptijd : 2000

Omschrijving : Na constatering door de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling Enschede dat de sportdeelname van allochtone vrouwen en meisjes achterblijft, werd besloten 22 (werkloze) allochtone vrouwen via een kaderscholingscursus het belang van spel en sporten over te brengen. Doel van de cursus was de maatschappelijke participatie van de allochtone vrouwen te verhogen en hun sportdeelname te stimuleren. Al jarenlang wordt in de gemeente Enschede de cursus 'Sport en spel' georganiseerd, echter pas sinds een paar jaar is men begonnen ze ook specifiek voor allochtonen te organiseren. De hele groep heeft de cursus afgerond, waarna zij is begeleid door de afdeling DMO Enschede. Na de cursus is meer dan de helft op vrijwillige basis werkzaam bij welzijnsorganisaties of in het basisonderwijs. Daarnaast hebben twee vrouwen een ID baan, heeft een vrouw een reguliere baan als gezondheidsvoorlichter en geeft een vrouw leiding aan een gymgroep. Het project is begeleid door NISB. Het project zal uitgebreider beschreven worden in een brochure die NISB in samenwerking met de DSP groep zal uitbrengen.

Naam initiatief : Sport na 2000

Initiatiefnemer : vrijwilligerscentrale Helmond in samenwerking met gemeente Helmond

Contactpersoon: Margriet Swinkels van de Vrijwilligerscentrale Helmond

Tel.nr. : 0492-535574

Looptijd : 2000-heden.

Omschrijving : De Vrijwilligerscentrale Helmond heeft onderzoek gedaan naar de problemen die sportverenigingen hebben bij het werven en behouden van vrijwilligers. Na deze problemen in kaart te hebben gebracht (zie voor uitgebreidere beschrijving van deze problemen: hoofdstuk 'algemene knelpunten en aanbevelingen') is de Vrijwilligerscentrale zojuist begonnen met de volgende stap: het ontwikkelen van een methodiek waarmee de verenigingen een bijdrage kunnen leveren aan sociale activering, buurtgericht werken en de inschakeling van moeilijk plaatsbare doelgroepen in het vrijwilligerswerk. Doel is structureel vrijwilligersbeleid te maken. De methodiek heeft nog geen vorm gekregen. Wel zijn enkele voorbeelden bekend van vrijwilligers die door werk bij een sportvereniging sociaal geactiveerd zijn, bijvoorbeeld een echtpaar dat vanuit langdurig werkloze situatie nu regelmatig 's avonds bardiensten draait bij de plaatselijke sportvereniging.

2.3 Enkele initiatieven uitgebreid beschreven

In dit hoofdstuk zullen enkele initiatieven uitgebreid worden beschreven, omdat zij interessant waren in het licht van de vraag- en doelstelling en er veel informatie over te verkrijgen was. Te onderscheiden knelpunten, die optraden bij uitvoering of voorbereiding van de initiatieven, zullen ook behandeld worden bij elk van de gevallen. Onderstaande projecten zijn voor alle duidelijkheid nog niet besproken bij de ‘korte beschrijvingen’ uit het vorige hoofdstuk. Wel zullen ze volgens dezelfde indeling worden weergegeven: sociale activering door ‘actieve sportdeelname’ of door ‘vrijwilligerswerk in sport’.

2.3.1 Sociale activering door actieve sportdeelname

Naam initiatief : ***In de vierde versnelling: van fase vier naar buiten.***

Initiatiefnemer : Dantamudeel, afdeling Welzijn, Onderwijs en Sport

Contactpersoon: Tiny Kolderhof, projectleider

Telefoon/e-mail: 0511-426190/tinie@dantamudeel.nl

Andere betrokken organisaties/personen: de gemeentelijke afdelingen van Welzijn cq Zorg, Sport en Sociale Zaken in Dantamudeel, de GGD Fryslan en SPORT Fryslan, een docent beweging en een begeleider.

Looptijd : 2002-2003 (project bevindt zich momenteel in de voorbereidingsfase)

Doelgroep : mensen in de bijstand met grote afstand tot de arbeidsmarkt uit de gemeente Dantamudeel. Kenmerken van deze groep zijn bovenmatige alcohol- en tabaksconsumptie, bewegingsarmoede en overgewicht. Vaak missen ze dagritme. Het is de bedoeling ten hoogste 10 tot 15 mensen aan het project te laten meedoen.

Doelstelling : door middel van bewegingsactiviteiten de (beleving van) gezondheid van de doelgroep te bevorderen en daarmee haar participatie en integratie in maatschappelijke verbanden vergroten. Mensen worden geprikkeld te bewegen, juist omdat dit een laagdrempelige activiteit is. Gestelde meetresultaten van het project zijn onder andere: 1) 25% van de deelnemers stroomt in in sportieve activiteit. 2) 25% meer participatie van de doelgroep in het sociale leven. In een effectmeting wordt gekeken of de gestelde resultaten gehaald zijn. Vervolgdoelstelling van het project is deze mensen structureel te integreren binnen de breedtesport in de vorm van vrijwilligerswerk of deelname.

Omschrijving initiatief: Het project beslaat drie fasen: ‘voorbereiding’, ‘bewegingsprogramma’, en ‘advies- en vervolgtraject’. De fasen zullen apart beschreven worden.

Voorbereiding : In de voorbereidingsfase verzamelt een Stuurgroep, bestaand uit vertegenwoordigers van Sport Fryslan, GGD Fryslan, de gemeentediensten Welzijn cq zorg,

Sport en Sociale Zaken, informatie over de potentiële deelnemers via de Bijstandsconsulenten Dantamudeel. Relevante informatie wordt verzameld over genoten onderwijs, leeftijd etc. De Stuurgroep blijft het project bewaken en begeleiden. Zij draagt de verantwoordelijkheid om de voorwaarden te organiseren waaronder het project kan starten (financiën, menskracht, tijd). Naast de Stuurgroep wordt een begeleidingsgroep in het leven geroepen die het bewegingsprogramma samenstelt naar landelijke voorbeelden (onder andere project GALM). De begeleidingsgroep maakt afspraken met betrokken personen, personeel, instanties en verenigingen over uitvoering van het bewegingsprogramma. In de begeleidingsgroep zitten een bewegingsdocent, een begeleider van de deelnemers, een vertegenwoordiger van de bijstandsconsulenten en een vertegenwoordiger uit de Stuurgroep.

Tijdens de voorbereidingsperiode wordt tevens de groep deelnemers aan het bewegingsprogramma samengesteld. Zij wordt via de bijstandsconsulenten van de afdeling Sociale Zaken geworven, alsmede via lokale en regionale kranten, persoonlijke mailing en de nieuwsbrief sociale zaken. Bij de werving worden mogelijk ook vrijwilligers ingezet, die in het verleden bijstandsccliënten interviewden over ideeën omtrent minimabeleid.

Bij de werving wordt rekening gehouden met de mogelijkheid dat een aantal cliënten weerstand heeft tegen sportieve activiteiten. Door goed te luisteren en te reageren op motieven van de cliënten wordt geprobeerd ze toch te enthousiasmeren. Belangrijk is duidelijk te maken dat het project gericht is op bewegen en niet op het leveren van prestaties. Ook dient aandacht gegeven te worden aan de sociale component van het project. Als de drempel te hoog is voor iemand om alleen deel te nemen aan de bewegingsactiviteiten bestaat de mogelijkheid iemand mee te nemen.

Bewegingsprogramma: Na de voorbereidingsfase zal gestart worden met het bewegingsprogramma. Deelnemers vullen bij aanvang vragenlijsten in over hun maatschappelijke participatie, hun houding ten aanzien van bewegen en de beleving van hun gezondheid. Ook wordt in groepsverband een Fitheidstest bij de deelnemers afgenomen, aan de hand waarvan een persoonlijk bewegingsadvies wordt opgesteld. De bewegingsactiviteiten duren 12 weken, de bedoeling is een vast dagdeel per week ervoor te gebruiken. Na de bewegingsactiviteit is er de mogelijkheid tot gezellig samenzijn. Veel aspecten van beweging dienen tijdens deze 12 weken aan bod te komen, gedacht kan worden aan zwemmen, fietsen, dansen, wandelen. Ook wordt gedacht aan het inschakelen van een Circuschool voor een ochtend, zodat de deelnemers kunnen jongleren of iets dergelijks. Voor de eerste weken bestaat reeds een aanbod, daarna wordt gekeken naar de wensen van de deelnemers. Tijdens het project zullen losse docenten (bijvoorbeeld dansdocent) ingeschakeld worden. Er zal dus niet gebruik worden gemaakt van dansscholen etc., maar wel van *dansdocenten* etc.. Omdat kosten een belemmering kunnen zijn voor de deelnemers worden deze tijdens het programma vergoed. Te denken valt aan kosten voor entrees, testen, schoeisel. Kosten spelen ook een rol bij het aanbieden van de bewegingsactiviteiten. Een ochtend fitnessen is bijvoorbeeld leuk, maar is wellicht te duur voor de cliënten om er zelf een goed vervolg aan te geven. De nadruk wordt bij de activiteiten expliciet *niet* gelegd op prestatie.

Aan het einde van het kennismakingsprogramma wordt geïnventariseerd welke veranderingen ten opzichte van de nulmeting zich hebben voorgedaan. Op lange termijn zou moeten blijken dat de participatie en integratie in maatschappelijke verbanden van de doelgroep is toegenomen en hun gezondheidstoestand is verbeterd.

Advies en vervolgtraject: Na het bewegingsprogramma zal aandacht worden besteed aan toeleiding van de deelnemers naar vervolgtrajecten. Een vaste maatschappelijk begeleider zal aan het project worden toegevoegd, die zich hiermee gaat bezighouden. Gekeken zal worden wat de deelnemers willen na de 12 weken van bewegen. Als ze in de groep willen blijven bewegen kan dat, maar dan op eigen kosten. Subdoel van het project is echter ook hen te leiden naar de sportverenigingen, in de vorm van deelname of vrijwilligerswerk. Gekeken zal worden of deelnemers hierin geïnteresseerd zijn. Een relatie kan worden gelegd met de breedtesport.

In breder verband zal de gemeente het project bij gebleken succes opnemen als een van de activeringsprojecten in het gemeentelijk beleid. Verbreding van de doelgroep naar alle minima en andere doelgroepen (bijvoorbeeld mensen met verhoogd risico op hart- en vaatziekten) behoort tot de mogelijkheden. De evaluatie van het project en haar effecten zullen worden gebruikt bij verdere ontwikkeling van beleid richting breedtesport en minimabeleid.

Knelpunten : Een moeilijkheid zat hem in het verkrijgen van deelnemers. Tot nog toe zijn zes aanmeldingen binnen. De moeilijkheid is dat potentiële deelnemers niet gemakkelijk reageren. Eerst is geprobeerd ze via een Nieuwsbrief te werven. Er was weinig respons, omdat deze doelgroep niet gewend is te reageren op schriftelijke mededelingen. Nu wordt het via de krant geprobeerd en via consultants van Sociale Zaken, die contact hebben met de cliënten. In deze aanpak schuilt echter ook een probleem. In de relatie tussen cliënt en consultant Sociale Zaken is sprake van een bepaalde gezagsverhouding. Als de potentiële deelnemers in aanraking komen met het project via de dienst Sociale Zaken vinden ze het wellicht moeilijk vinden het los te koppelen van Sociale Zaken. Misschien zijn er daarom niet veel aanmeldingen via Sociale Zaken binnengekomen.

Begroting : De kosten van het totale project zijn 50.000 Euro. Dit bedrag zal door het Fonds OGZ beschikbaar worden gesteld in het kader van de OGZ Stimuleringsprijs. Bij eventuele opname van het project in gemeentelijk (activerings)beleid zal het project gefinancierd worden uit Lokaal gezondheidsbeleid en WIW gelden,

Presentatie resultaten: 20 februari op Landelijke Contactdag Fonds OGZ, tussentijds in de nieuwsbrieven van de GGD en Sociale Zaken, en in een notitie van de gemeente.

Naam initiatief : **SMASH!**

Initiatiefnemers: NeVoBo (Nederlandse Volleybalbond) FNV, CVN Jongeren.

Contactpersoon: Aimee van Mastrigt van CNV Jongeren, en procescoördinator SMASH!

Tel./E-mail : 030-2913715/a.vanmastrigt@jocnv.nl

Looptijd : april 2002-april 2003 in Enschede, de bedoeling is het project binnenkort ook te gaan starten in Almere en Eindhoven.

Doelstelling : jongeren in achterstandsposities zonder werk tussen 16 en 30 jaar door middel van sport aan nieuw werk of opleiding helpen, liefst in de sportwereld.

Onderdeel van een groter programma: SMASH! Is onderdeel van de Brug- en Instroomprojecten van FNV, bedoeld om langdurige werklozen te bemiddelen op de arbeidsmarkt. CNV Jongeren zou in dit verband iets kunnen doen op het gebied van jongeren en sport, en kreeg zo het deelproject SMASH! toegeschoven.

Omschrijving initiatief: Smash! Is een eenjarig pilot project in Enschede, waarbij jongeren tussen 16 en 30 jaar tweewekelijks sporttraining krijgen. Het initiatief kwam in eerste instantie van NeVoBo (Ron Zwerver deed de aftrap), die meer jongeren aan het volleyballen wilde krijgen. In overleg met FNV, CNV, gemeenten, arbeidstoeleidingscentra en diverse sportverenigingen is zo SMASH! ontstaan. Jongeren uit achterstandsgroepen, die in het verleden moeite hebben gehad een baan te houden, komen elke dinsdag- en donderdagochtend bij elkaar om te sporten. De dinsdag staat in het teken van volleybal. Een professionele trainer onderwijst de technische aspecten van het volleybal, leert hoe de jongeren voor een groep moeten staan en hoe EHBO toegepast dient te worden. De nadruk is in de loop van het project echter iets minder komen te liggen op de theoretische aspecten, maar meer op het zelf spelen. Dit wordt belangrijk geacht, omdat de jongeren hun energie dan kwijt kunnen. De donderdag staat in het teken van alles wat met Recreatiesport te maken heeft: dansen op muziek, sport- en kennismakingsspelletjes, hoe te spelen met weinig materiaal. De bedoeling ervan is de jongeren op te leiden tot jeugdtrainer, leider Recreatiesport of sportassistent. De jongeren worden dan ook gestimuleerd relevante werkervaring op te doen. Zij gaan bijvoorbeeld training geven bij hun club thuis, stage lopen bij een vereniging, of op een camping als medewerker Sport- en Spelactiviteiten werken. Ook gaan ze met z'n allen op kamp. Binnen het project worden jongeren aangesproken op hun eigen verantwoordelijkheid en initiatief: ze denken en beslissen mee over de sportactiviteiten die ze organiseren en dragen zelf zorg voor de organisatie ervan. Aan het eind van het project wordt door de deelnemers een examen afgelegd, terwijl tussentijds certificaten gehaald kunnen worden.

In totaal doen acht mensen mee met de pilot in Enschede. Er is begonnen met 12 mensen, maar vier zijn afgevallen.. Hoewel in principe iedereen welkom is, zijn van te voren intake-gesprekken gedaan met de jongeren. Zij bezochten veelal de jeugdhulpverlening of het Leger des Heils. Door het project hebben zij contact opgedaan met anderen, en hebben zij iets meer structuur in hun leven gekregen.. Deelnemers werden geworven via gemeenten, jeugdhulpverlening, persberichten in de lokale krant en tijdschriften. Voor nieuwe instroom (Almere en Eindhoven) is het de bedoeling dat de procescoördinatoren van CNV Jongeren relevante instanties gaan bezoeken.

Knelpunten en kansen: Het feit dat de deelnemers op vrijwillige basis aan het project deelnemen zorgt soms voor moeilijkheden. Er is geen 'stok achter de deur' die mensen aanspoort te komen opdagen, zoals bijvoorbeeld het Arbeidsburo heeft. Daardoor blijven sommigen "op bed liggen". Reïntegratiebedrijven werken echter wel goed mee. Deelnemers hebben tijdens het project bijvoorbeeld geen sollicitatieplicht. De oorzaken voor het afvallen van vier van de oorspronkelijke twaalf deelnemers waren gelegen in te weinig motivatie om door te gaan, het krijgen van een andere opleiding of werk, het niet kunnen opbrengen om twee keer in de week op vaste tijden aanwezig te zijn.

Een voordeel van de aanpak van het project betreft de samenwerking tussen CNV Jongeren en de NeVoBo. De NeVoBo levert de inhoudelijke sportkennis, CNV Jongeren heeft ervaring met jeugdprojecten. Beide vormen van ‘input’ zijn nodig om een dergelijk project een succes te doen zijn.

Begroting : De grootste financier van SMASH! is het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Zij financieren het project samen met de NeVoBo, de gemeente Enschede, en CNV Jongeren. Meer informatie over de begroting voor het project kan worden ingewonnen bij de contactpersoon van CNV Jongeren.

Naam initiatief : **Sport met z'n allen (nieuwe stijl)**

Initiatiefnemer : Sportservice Noord-Brabant (project wordt ook gedaan in de provincies Utrecht, Groningen, Drenthe)

Contactpersoon: Ad van der Heijden van Sport Service Noord-Brabant

Tel./e-mail : 013-5349027/a.v.d.heijden@ssnb.nl

Looptijd : 1993-heden

Overige betrokken organisaties: asielzoekerscentra en GGD in Noord-Brabant, Brabantse gemeenten, Vluchtelingenwerk, sportserviceburo's en sportverenigingen

Doelgroep : asielzoekers en vluchtelingen in Noordbrabantse asielzoekerscentra

Doelstelling : de doelgroep in aanraking brengen met sport, onder andere om hen uit hun sociaal isolement te halen. De bedoeling is de asielzoekers en vluchtelingen te leiden naar reguliere sportverenigingen en fitnesscentra.

Omschrijving : SportService Noord-Brabant vervult een intermediaire rol tussen asielzoekerscentra en sportverenigingen bij het in aanraking brengen van asielzoekers en vluchtelingen met sport. Zij gaat praten met de directeur van een AZC op het moment dat een Asielzoekerscentrum zich ergens vestigt, over de mogelijkheid sport op te nemen als externe activiteit van het Centrum. Het is belangrijk dat *zij* dit doet (tezamen met lokale sportservicepunten), omdat medewerkers van een AZC zelf druk zijn met het regelen van opvang en woning, en geen tijd hebben aan te kloppen bij sportverenigingen. Bovendien is men vaak huiverig voor de maatschappelijke weerstand die de vraag om asielzoekers op te nemen oproept bij verenigingen.

Als een AZC geïnteresseerd is in de koppeling met sport(verenigingen) schrijft Sport Service Noord-Brabant verenigingen aan, waarbij geen onderscheid wordt gemaakt naar tak van sport. Gevraagd wordt aan de verenigingen wie van hen geïnteresseerd is om asielzoekers te laten sporten. Vervolgens is er een informatie-avond. Verteld wordt wie de asielzoekers zijn (wat zijn hun problemen, trauma's?). Ook wordt geprobeerd de vooroordelen bij verenigingen weg te nemen, bijvoorbeeld door te zeggen dat de asielzoekers hun contributie echt wel zullen betalen, dat het Asielzoekerscentrum daar zorg voor draagt. Ook wordt gekeken welke van de verenigingen geschikt is om asielzoekers te laten sporten. Criteria zijn de verenigingscultuur, het aantal vrijwilligers en de soort vrijwilligers: kunnen zij met de doelgroep overweg?. Geschikte verenigingen worden vervolgens meegenomen in een sportinfo-gids. Die deelt Sport Service Buro dan uit onder de asielzoekers. Zij kunnen dan zelf een vereniging uitzoeken. Sport Service Buro bemiddelt vervolgens. De eerste paar weken zijn kennismakingsweken. Als het de asielzoeker bevalt wordt hij/zij lid. Informatie wordt dan verschaft over bijvoorbeeld betaling van de contributie. De bedoeling is om de asielzoekers niet alle bij één vereniging te plaatsen, maar te verdelen. Ook wordt geprobeerd ze niet als team in te schrijven, want het moment van terugkeer is voor ieder moeilijk te peilen (het gevaar bestaat dan dat het team halverwege de competitie leeg is gelopen). De gemeente, Vluchtelingenwerk en de Sportserviceburo's vormen tezamen een commissie die het geheel in

goede banen leidt. Als verenigingen er behoefte aan hebben biedt het Sport Service Buro tijdens thema-avonden scholing aan betreffende de omgang met de asielzoekers, bijvoorbeeld aan het verenigingskader en trainers. Momenteel zit het project in de fase dat de sportverenigingen benaderd worden. Ook is men bezig de structuur van medewerkers en organisaties verder op te tuigen.

Hoewel het project 'Sport met z'n Allen' al loopt sinds 1993 en de hoofdlijn ervan gelijk blijft, worden steeds kleine veranderingen gemaakt. Nu het asielzoekersbeleid onder het huidige kabinet in vergelijking met het vorige kabinet meer gericht is op terugkeer dan op blijven zijn enige aanpassingen nodig (Nieuwe Stijl). Hoewel het nog steeds belangrijk is de asielzoekers sociaal te activeren, is dit geen hoofddoel meer. Maatschappelijke oriëntatie is nu minder een onderdeel van het programma dan in het verleden. Sport heeft nu voornamelijk als doel de leefbaarheid en beheersbaarheid op het AZC te vergroten.

Schriftelijke neerslag: Sport met z'n Allen is geëvalueerd in een afstudeerscriptie van acht studenten. Zij hebben gesproken met verenigingen en met medewerkers van het AZC. Het nieuwe projectplan zal binnenkort ook van de persen rollen. In oktober zullen de nieuwe info-boekjes uitkomen.

Knelpunten en kansen: er bestaat vaak te weinig bekendheid bij de asielzoekers over de mogelijkheid te sporten bij een vereniging. Beter communicatie is hierover dus nodig tussen asielzoekers enerzijds en centra en sportverenigingen anderzijds. Asielzoekers zouden meer gestimuleerd moeten worden om te gaan sporten, onder andere door poster- en foldermateriaal op de centra te gebruiken in verschillende talen. Ook zouden verenigingen asielzoekers uit kunnen nodigen om verenigingsactiviteiten bij te wonen. Omdat asielzoekers vaak niet op de hoogte zijn van de Nederlandse sportcultuur dienen zij tevens hierover actiever voorgelicht te worden. Daarnaast is er te weinig bekend bij verenigingen over wat concreet te doen als een asielzoeker zich aanmeldt en over de redenen van vertrek van asielzoekers. Beter voorlichting hierover is gewenst.

Behalve deze 'communicatie-knelpunten' zijn andere knelpunten te onderscheiden, waar met name de verenigingen last van hebben. Zo leidt het niet nakomen van afspraken door asielzoekers nog wel eens tot frustraties bij verenigingen, zeker gezien de deelname in wedstrijden en het spelen in teamverband. Ook blijken asielzoekers meestal alleen te willen kennismaken met een vereniging, om daarna niet meer terug te komen. Dit betekent dat veel tijd en energie in de introductie gestoken wordt, waar verenigingen niet veel voor terug krijgen. Daarnaast vinden sportverenigingen het jammer dat asielzoekers na de wedstrijd zelden naar de kantine komen. Wellicht hebben de prijzen van consumpties hier iets mee te maken.

Tot slot bestaat een knelpunt soms uit de slechte bereikbaarheid (door lange afstand en slechte openbaar vervoer-verbinding) van sportverenigingen voor asielzoekers. Daardoor is het aantal sportende asielzoekers bij enkele AZC's gering. Eventuele oplossing is het actiever inzetten van vrijwilligers.

Begroting : het project 'Sport met z'n allen' zal financieel gekoppeld worden aan de Breedtesportimpuls-gelden die gemeenten aan kunnen vragen.

2.3.2 Sociale activering door vrijwilligerswerk in sport

Naam initiatief : **Vrijwilligers in de sport**

Initiatiefnemer : SPORTDrenthe i.s.m. stichting Eurochamp, de gemeente Assen, de provincie Drenthe, GGZ Drenthe en DAAT Drenthe. DAAT Drenthe is een maatschappelijke organisatie die zich bezighoudt met dagactiviteiten, arbeid, arbeidsreïntegratie en training voor mensen met psychiatrische problemen.

Contactpersoon: Jan Leijssenaar van SportDrenthe

Tel./e-mail : 0528-233775/jleijssenaar@sportdrenthe.nl

Andere betrokken organisaties: Johan Cruijff Welfare Foundation, NAM, Service Clubs Assen, NebasNsq

Looptijd : januari 2002 – december 2003

(Neven)doelstelling:: Twintig bijstandsgerechtigden met grote afstand tot de arbeidsmarkt via een activeringsprogramma naar vrijwilligerswerk in een groot sportevenement leiden, en eventueel daarna naar ander vrijwilligerswerk of een vervolgopleiding. Minimaal tien personen dienen na het project als vrijwilliger te zijn geplaatst bij een sportvereniging.

Doelgroep : mensen met grote afstand tot de arbeidsmarkt, waaronder mensen met psychische belemmeringen. Met name wordt het project gericht op allochtone jongeren. Ook is het de bedoeling twee mensen uit de Forensisch Psychiatrische Kliniek (mensen met zwaardere problematiek) in de doelgroep op te nemen.

Omschrijving : In juni 2003 zullen in de gemeente Assen de Europese Kampioenschappen Atletiek voor mensen met een handicap plaatsvinden. De organisatie is in handen van een speciaal hiervoor in het leven geroepen stichting: EuroChamp. In totaal zullen 750 sporters meedoen uit ongeveer 40 landen en zijn er 300 vrijwilligers bij betrokken. Nevendoelstelling van het sportevenement, geformuleerd door de initiatiefnemers, is het opzetten van een traject waardoor twintig vrijwilligers kunnen worden ingezet bij het evenement (zie ook: 'doelstelling' en 'doelgroep'). De deelnemers worden door de GGZ/DAAT Drenthe en de gemeente Assen geselecteerd. Gekeken wordt bij de selectie naar inzet en motivatie, en leerbaarheid voor de onderdelen computervaardigheden en horecawerk. Voor daadwerkelijk aan de slag te gaan bij het evenement, doorlopen de geselecteerde vrijwilligers een scholings- en activiteitentraject. Daarin worden hen sociale vaardigheden, computervaardigheden en horecavaardigheden bijgebracht. Bovendien leren zij hoe een sportvereniging in elkaar zit en welke kwaliteiten benodigd zijn om als vrijwilliger aan de slag te gaan bij een sportvereniging. Zij worden warm gemaakt voor vrijwilligerswerk bij een sportvereniging. De activiteiten en trainingen vinden wekelijks plaats in de periode januari-december 2003. Tijdens de bijeenkomsten is gelegenheid tot het uitwisselen van ideeën en het voeren van gesprekken. Tijdens het evenement zelf kunnen de vrijwilligers werken als cateringmedewerker, medewerker Internet-café, host of hostess, en jurylid. Na het evenement is het de bedoeling de deelnemers door te verwijzen en te begeleiden naar sportclubs. SportDrenthe draagt de verantwoordelijkheid voor dit begeleidingsproject.

Knelpunten : De 20 potentiële vrijwilligers worden geselecteerd uit het bestand van de gemeente Assen. Zij zijn echter reeds ondergebracht bij reïntegratiebedrijven. De samenwerking daarmee verloopt vooralsnog stroef. Het is de bedoeling dat deze bedrijven klanten beschikbaar stellen voor deelname aan het project. Zij zien het project echter als concurrentie voor de eigen werkzaamheden, en hebben hier weerstand tegen. Het is de bedoeling de potentiële vrijwilligers in het kader van een stage of als extra activiteit (buiten de activiteiten van het reïntegratiebedrijf om) aan het project deel te laten nemen. De vraag is echter of de bedrijven hiermee akkoord gaan, en tevens of het niet te veel wordt voor de deelnemers. Een gesprek zal plaats gaan vinden tussen de organiserende partijen en de reïntegratiebedrijven. SportDrenthe zal duidelijk proberen te maken dat niet zo zeer sprake is van concurrentie, omdat het project een andere invalshoek heeft dan de gangbare projecten die Reïntegratiebedrijven uitvoeren. Er wordt dus niet in hetzelfde vaarwater gevaren. Integendeel: nieuwe perspectieven kunnen worden geopend, waar reïntegratiebedrijven ook wat aan kunnen hebben..

Een andere moeilijkheid bij het opzetten van het initiatief betreft het ambtelijke apparaat waar SportDrenthe mee te maken heeft. Het project wordt vertraagd en roept weerstand op doordat de medewerkers Sociale Activering binnen de gemeente weinig kennis hebben van andere activeringsmethoden dan de gangbare. Aangezien het hier gaat om een ongebruikelijke (vernieuwende) activeringsopzet roept het scepsis op bij de gemeente.

Begroting: de kosten voor het project bedragen 100.000 Euro. Voor de helft zal dit bedrag gefinancierd worden door de gemeente Assen, voor de andere helft door de Nederlandse Aardoliemaatschappij

Naam initiatief : **Traject Buurtsportassistent**

Initiatiefnemers: Sportpunt Breda en Hartelborgt (instelling voor jeugdige delinquenten).

Contactpersoon: Anneloes van Wingerden, Sportpunt Breda

Tel./E-mail : 076-5226649/anneloes@sportpuntbreda.nl

Looptijd : februari –mei 2002

Doelstelling : jeugdige delinquent bij sportbuurtwerk van Breda betrekken, warm te houden voor sport en voor te bereiden op een terugkeer in de maatschappij.

Omschrijving : Sportpunt Breda heeft samen met Hartelborgt initiatief ontplooid om een jonge gevangene met interesse voor sport en met plannen om later in sport werkzaam te zijn, bij sportbuurtwerk te betrekken.

Op die manier wilde men proberen de jeugdige delinquent warm te houden voor sport en voor te bereiden op terugkeer in de maatschappij. Het ideaal van Sportpunt Breda was tevens zo'n jongen stage te laten lopen bij het sportbuurtwerk in Breda, als hij na vrijlating een opleiding binnen de sport zou gaan doen.

Door Hartelborgt is een persoon gevonden die van plan was om op termijn een sportopleiding te beginnen, namelijk MBO Sport en Bewegen in Rotterdam. Gekeken werd wat gedaan kon worden om deze jongen alvast bij sport te betrekken. Het was een proef. Aan Justitie werd gevraagd of de delinquent elke woensdagmiddag verlof mocht krijgen om mee te helpen met sportbuurtwerkactiviteiten. Dat werd toegestaan. De persoon werd heel serieus beoordeeld, door zowel Justitie als de Hartelborgt, op geschiktheid: wat voor persoon is het? Heeft hij geen zedenmisdrijf gepleegd? Dit laatste was met name belangrijk, omdat met kinderen gewerkt zou moeten worden.

Na goedkeuring van Justitie en een positieve beoordeling van Hartelborgt ging de jeugdige delinquent elke woensdagmiddag assisteren bij buurtsportactiviteiten. De jongen werd eerst van en naar zijn werkplek begeleid, later (bij gebleken 'goed gedrag') ging hij zelfstandig heen en weer. De jongen had een vaste begeleider van de Hartelborgt, die zelf een sportachtergrond had. De jonge gevangene hielp de sportbuurtwerker met het klaarzetten van materialen, fluiten van wedstrijden. In totaal heeft hij de sportbuurtwerker acht keer geassisteerd. De sportbuurtwerker was iemand van Sportpunt Breda, met een CIOS opleiding. De delinquent was bekend als zijn assistent, niet als 'jeugdige gevangene'. Dit werd gedaan omdat hij anders meteen een sticker op zijn hoofd geplakt zou krijgen. De buurtsportactiviteiten trokken elke week 25 tot 40 kinderen tussen 6 en 12 jaar. Reguliere sporten als basketbal, voetbal, volleybal werden aangeboden. Afhankelijk van het weer werd buiten of binnen gesport.

In mei 2002 werd de jongen vervroegd in vrijheid gesteld, een paar maanden voor zijn geplande vertrek uit de Hartelborgt. Hij heeft zich aangemeld bij MBO Sport en Bewegen Rotterdam, is daar aangenomen. Het 'project' is toen gestopt, omdat de jongen niet langer inzetbaar was als assistent. Met 'de jongen is vanuit Sportpunt Breda geen contact meer, vanuit Hartelborgt wel. Er is nu een nieuwe jonge delinquent, die Hartelborgt op het oog heeft om als buurtsportassistent te gaan werken. Het initiatief zou dan een vervolg kunnen krijgen.

Knelpunten en kansen: Het ideaal van Sportpunt Breda om de jongen tijdens zijn opleiding stage te laten lopen bij sportbuurtwerk Breda, lijkt niet haalbaar. Omdat de jongen in verband met zijn woonplaats heeft gekozen voor een sportopleiding in Rotterdam (en niet bijvoorbeeld Goes of Tilburg) zal hij zich voornamelijk richten op een stage en werk binnen de Randstad, en niet Noord Brabant. Tijdens uitvoering van de proef waren er verder geen problemen. De jongen was erg gemotiveerd, de begeleiding vanuit de Hartelborgt was goed. Hierbij dient opgemerkt te worden dat het extra positief was dat de begeleider vanuit de Hartelborgt zelf een sportachtergrond had. Hij kon zijn pupil daardoor aanwijzingen geven tijdens zijn werkzaamheden. Omdat het zo goed is bevallen wil Sportpunt Breda het graag nog eens proberen.

Begroting : Er waren geen kosten aan de proef verbonden. Als je een dergelijke proef op grote schaal laat draaien zou wellicht subsidie aangevraagd kunnen worden.

Naam initiatief : **‘Duale trajecten: taal en sociale activering (sport)’**.

Initiatiefnemer : gemeente Almelo

Contactpersoon: Stefan Reusken: accountmanager van landelijke werkgroep Taskforce Inburgering, houdt zich bezig met project Almelo, en John Weideman: projectleider

Tel. Stefan Reusken: 070-3626122

Tel. John Weideman: 0546-541960

Betrokken organisaties: afdeling Sport en afdeling Onderwijs van de gemeente Almelo, ROC Twente Plus, de plaatselijke voetbalvereniging de Rietvogels en basketbalvereniging de Uitsmijters (beide met een groot aantal allochtone leden), NISB

Onderdeel van een groter programma: het project is onderdeel van het grotere programma ‘Inburgering Oudkomers’ van het ministerie van Justitie.

Looptijd : 2002-2003

Doelstellingen :

- *bevorderen van maatschappelijke participatie van minstens zeventien (allochtone) deelnemers door middel van deelname aan vrijwilligerswerk,
- * verbreden van draagvlak onder sportorganisaties die gebruik willen maken van allochtone vrijwilligers, die zelfstandig een kaderfunctie kunnen uitvoeren
- * bevordering van taalontwikkeling van deelnemers
- * sportclubs ondersteuning bieden bij het werven, begeleiden, opleiden en behouden van allochtone leden die actief worden bij de vereniging.

Doelgroep : nieuwkomers en oudkomers die op enigerlei wijze betrokken zijn bij een sportclub in de buurt waar zij wonen, die nog niet toe zijn aan betaald werk en door verrichten van vrijwillige werkzaamheden sociaal geactiveerd worden.

Omschrijving : Het project koppelt taallessen aan vrijwilligerswerk in de sport. Het is de bedoeling allochtone ouders binnen verenigingen aan te trekken voor vrijwillige werkzaamheden en een deel van hen tegelijk de Nederlandse taal te leren. De taal, die de deelnemers leren, is direct gerelateerd aan hun vrijwilligersfunctie binnen de sportvereniging (‘taal leren in context’). Belangrijk onderdeel van het project is het aanstellen van een verenigingsondersteuner, die de allochtone ouders begeleidt en opvangt. Hij/zij wordt aangesteld bij de sportclub en zal er acht uur per week werken. Inmiddels zijn de twee betrokken sportclubs de Uitsmijters en de Rietvogels (beide met een groot aantal allochtone leden uit de doelgroep in het ledenbestand) zonder resultaat benaderd een verenigingsondersteuner aan te leveren. Momenteel wordt geprobeerd via een advertentie in lokale kranten twee (betaalde) verenigingsondersteuners aan te stellen. Hun taken kunnen niet aan bestaand kader worden overgelaten want die hebben het al druk genoeg. Het project ondervindt wel groot draagvlak bij de bestuurders. De verenigingsondersteuners inventariseren welke vrijwilligersfuncties de club nodig heeft. Vervolgens vindt een ‘match’ plaats tussen de gevraagde functies en het aanbod aan vrijwilligers. Dit aanbod wordt in kaart gebracht na

werving van vrijwilligers binnen de verenigingen, taalcursussen voor oud- en nieuwkomers, wijkcentra, zelforganisaties en ROC's. De werving vindt over het algemeen plaats via persoonlijke gesprekken. Gekeken wordt daarna wie direct geplaatst kan worden bij een club en wie in aanmerking komt voor het duale traject waarbij tegelijk de Nederlandse taal geleerd dient te worden. Uiteindelijk is het de bedoeling tien deelnemers rechtstreeks te laten doorstromen als vrijwilligers, en tien het duale traject te laten doorlopen. Van de tien die het duale traject doorlopen, zouden zeven erna actief lid moeten worden bij een sportvereniging.

Na de selectie, als duidelijk is geworden wat de samenstelling is van de groep deelnemers, wordt door de verenigingsondersteuner en het ROC (die verantwoordelijk is voor de taallessen) het programma ontwikkeld dat aangeboden zal worden aan elke vrijwilliger. Dit programma zal van start gaan als duidelijk is welk traject de deelnemer gaat volgen en welke functie hij/zij krijgt binnen de vereniging. Tussen ROC en de verenigingsondersteuner zal regelmatig overleg plaatsvinden over de voortgang van het traject. De verenigingsondersteuner heeft hierover ook regelmatig overleg met de direct betrokkenen van de vereniging. De ROC legt verantwoording af aan de gemeente Almelo. De duur van het traject is flexibel en afhankelijk van de behoeften van de vrijwilliger. In eerste instantie zal een traject worden afgesproken voor een jaar. De deelnemer ontvangt na afloop een getuigschrift waarin een beschrijving is opgenomen van de duur, uitgevoerde activiteiten en zijn/haar ontwikkeling.

Knelpunten : Omdat het project zich nog bevindt in de startfase zijn nog niet veel moeilijkheden opgetreden. Wel lijkt uit de gesprekken met verenigingen en potentiële deelnemers een belangrijk knelpunt van het project te gaan worden: de werving en toeleiding van vrijwilligers naar het project. De vraag is welke oud- en nieuwkomers bereid zijn vrijwilligerswerk te gaan doen en daarvoor een (taal)cursus te volgen. Uit ervaringen van de verenigingen blijkt dat allochtone ouders het vanwege taal- en cultuurverschillen nogal eens laten afweten bij afspraken. Als voorbeeld wordt genoemd het rijden van de pupillen naar een uitwedstrijd, waar niemand komt opdagen omdat de (allochtone) ouder de gemaakte afspraak vanwege taalproblemen niet heeft begrepen.

Begroting : Het project zal in totaal 121.400 Euro kosten. Een deel hiervan zal worden gefinancierd door de gemeente Almelo vanuit de oudkomersgelden van ministerie Justitie, en geld vanuit het Grotestedenbeleid..

2.4 Individuele voorbeelden

Sociale activering van langdurig werklozen kan plaatsvinden door vrijwilligers te werven, maar kan ook plaatsvinden door de bestaande capaciteit bij verenigingen te benutten. Een voorbeeld daarvan is te vinden in het zojuist beschreven project 'Duale trajecten'. Bij veel verenigingen lopen mensen rond die hart hebben voor hun club en niet veel te doen hebben. Door bestuurders/leden binnen verenigingen erop attent te maken dat zij dit bestaande arsenaal aan potentiële vrijwilligers wellicht meer/beter kunnen benutten, kan veel gewonnen worden. Zowel verenigingen (vergroting aantal vrijwilligers) als langdurig werklozen (verkrijgen dagstructuur, het gevoel hebben waardevol te zijn) hebben hier wat aan. Het zou goed zijn verenigingen hiertoe aan te zetten door succesvolle voorbeelden te geven van sociale

activering van betrokkenen bij een club. In brochurevorm zouden deze voorbeelden bij clubs onder de aandacht gebracht kunnen worden.

In dit hoofdstuk zullen enkele individuele voorbeelden van activering van direct betrokkenen bij een club beschreven worden in de vorm van citaten. Zij kwamen aan het licht na rondbellen en navraag bij collega's.

Uit het verenigingsleven gegrepen:

“Hoewel er in die jaren nog niet werd gesproken over sociale activering, en deze term binnen een voetbalclub ook niet gauw zal worden gebezigd, is daar in mijn herinnering toch regelmatig sprake van geweest in mijn voetbalclub.

In de jaren tachtig en negentig, toen de werkloosheid groot was, kwam het regelmatig voor dat verenigingsleden die hun baan kwijtraakten, de VUT ingingen of revalideerden na een ernstige ziekte, overdag bij de club aan de slag gingen als vrijwilligers. Soms ging het om mensen die al actief waren als vrijwilliger, maar die extra taken oppakten. Soms om mensen die tot dan toe uitsluitend als actief voetballer of toeschouwer bij de club betrokken waren. De werkzaamheden die werden opgepakt waren vooral de terugkerende zaken die overdag konden worden gedaan: grasmaaien, kantjes steken, lijnen trekken, stencilwerk, postbezorging, schoonmaak, achterstallig schilderwerk, reparaties, timmerwerk, onderhoud materialen, ontvangst leveranties kantine, enz.

Op een gegeven moment hadden we een heel groepje vaste krachten dat een paar dagen in de week op gezette tijden aan de slag ging om het complex een face lift te geven. Hoewel het tempo laag lag, en het soms ook wel erg gezellig was, hebben ze bergen werk verzet waarvoor veel waardering was binnen de club. Er werden allerlei klussen opgepakt die anders niet werden verricht of anders veel langer bleven liggen. De betrokkenen kregen geen geld voor hun werk. Hoewel er door enkele bestuursleden ook overdag wel eens werd ‘gebuurt’, was er toch weinig ‘werkoverleg’. Vanuit de club kon daar ook niet zoveel aan worden gedaan. Er moest erg zelfstandig worden gewerkt en dat gebeurde ook. De betrokkenen kregen veel verantwoordelijkheid (sleutels van de kantine, aanschaf materialen op rekening, vrijheid om consumpties op te nemen in de kantine) en konden dat doorgaans ook goed aan. Omdat iedereen bekend was bij de club werd men ook vertrouwd. Een enkele keer toen het ‘iets te gezellig’ dreigde te worden, werd wel het aantal consumpties per persoon gelimiteerd. Ook met een van de mensen die na zijn ontslag een tijdje een serieus drankprobleem had, hebben, hebben we in die sfeer duidelijke afspraken moeten maken.

In het wekelijks verschijnende clubblad werd bijvoorbeeld via foto's, interviews en artikelen regelmatig aandacht geschonken aan de resultaten van alle inspanningen. Als voorzitter liet ik ook altijd goed blijken hoe belangrijk hun inzet was voor de club. Dergelijke blijken van waardering motiveerden de betrokkenen enorm. Sommigen kwamen maar wat graag vertellen wat ze nu weer hadden gepresteerd en glommen van trots als ze weer eens een compliment mochten incasseren. Ze hoorden er helemaal bij en voelden zich belangrijk. En dat waren ze ook. Dat was voor mij als voorzitter waarschijnlijk ook wel de belangrijkste reden om in hen te investeren: een wel begrepen clubbelang.

Het aantal werklozen, vutters en andere inactieven dat overdag bij de club in touw was, fluctueerde. Ik weet van verschillende werklozen dat ze na verloop van tijd via mensen in de club weer aan een betaalde baan kwamen. Zelf heb ik ook voor verschillende personen advertenties in de gaten gehouden en/of een goed woordje gedaan bij werkgevers. Iets tweeslachtigs had dat altijd wel, want aan de ene kant gunde ik die mensen graag een baan, aan de andere kant kon de club hun inzet prima gebruiken.

In de meeste gevallen ging het om mensen die al een band hadden met de club, maar soms kwamen er ook mensen van buiten. Dat was toch lastiger. Zo herinner ik me dat we eens een paar vacatures bij een vrijwilligersvacaturebank hebben geplaatst en dat daar verschillende mensen op afkwamen die uiteindelijk toch niet echt lang actief zijn geweest in de club. Zo'n club is kennelijk toch een tamelijk gesloten wereldje waar je maar moeilijk binnenkomt dan wel je draai vindt.

Een heel andere categorie inactieven die mogelijk door hun betrokkenheid bij de club zijn geactiveerd, vormen de herintredende vrouwen. We hebben in de loop der jaren verschillende vrouwen bij de club betrokken (vaak moeders van jeugdleden) die na verloop van tijd een baan buitenshuis hebben gekregen. Zo herinner me een vrouw die we bij de redactie van het clubblad hadden gehaald, die daar echt opbloeide en na verloop van tijd bij een van onze sponsors aan het werk ging. Het is natuurlijk niet gezegd dat zoiets anders niet was gebeurd, maar de activiteiten voor de club hebben het pad naar de arbeidsmarkt voor haar vast mede geëffend.”

“Onze Toontje is echt heel bekend in heel Helmond. Ik weet niet precies hoe oud hij is maar ik denk een jaar of vijftig. Hij was een aantal jaren geleden glazenophaler bij een café in Helmond en omdat dat het hockeycafé is van Helmond is hij zodoende ook op de hockeyclub terecht gekomen. Hij is er echt altijd. We hebben sinds 3 jaar een nieuwe vereniging, en daar is het clubhuis helemaal van verbouwd. Niemand wist wat er nog allemaal moest gebeuren, maar Toontje liep daar dan de hele dag rond en die wist echt alles tot in de puntjes te vertellen. Maar zijn hoofdtaak is het glazenophalen.

Zijn kleding is ook een beetje standaard. Hij heeft altijd een blauwe broek aan die tot zijn enkels komen (een broek die een boer ook aan heeft, die ken je vast wel) en dan heeft hij twee verschillende hesjes voor erover, eentje voor de plaza (het café) en eentje voor de hockeyclub. Deze zijn ook helemaal in de kleuren van de club. Hij voelt zichzelf heel belangrijk, maar iedereen zegt dat ook altijd tegen hem. Hij heeft zelfs een eigen steen gekregen voor het café in Helmond. Hij praat ook altijd met iedereen, je moet hem niks vragen want dan praat hij de hele tijd, als hij het niet druk heeft met de glazen.”

“Een 55-jarige man komt na een jarenlange loopbaan als accountant op straat te staan. Door zijn leeftijd en naar eigen zeggen ‘eigenwijze inslag’ lukt het hem niet om een nieuwe baan in loondienst te vinden. Hoewel hij probeert om op freelance-basis te starten als accountant heeft hij erg veel vrije tijd over. Aangezien het een zeer sociaal figuur is die graag onder de mensen is, is hij als vrijwilliger zeer actief geworden bij de tennisvereniging. Of hij voorheen al betrokken was bij de club kan ik niet met zekerheid zeggen. Het lijkt er wel op omdat hij de indruk wekt er al jaren rond te lopen. Het clubhuis is 7 dagen per week open van 9.00 tot 24.00 en draait voor een groot deel op vrijwilligers. De man is vaak aanwezig, werkt nieuwe mensen in en helpt met allerlei zaken. Ook neemt hij zeer regelmatig bardiensten over die zijn uitgevallen en springt bij op drukke avonden.”

“Ik weet het voorbeeld van een man, getrouwd en twee kinderen, werkzaam in de bouw. Hij is als vrijwilliger actief in een duivensportvereniging en een zwemvereniging. Zijn beide dochters zijn lid van de synchroonzwemafdeling en leveren daar goede prestaties. Hij wordt eerst gevraagd als jurylid. Hij volgt de nodige cursussen hiervoor en behoort tot een van de betere juryleden in Kring Noord-Brabant. Naast jurylid zijn wordt hij ook actief tijdens de trainingen en gaat zelf training geven. Uiteindelijk volgt hij ook nog een trainerscursus. Hij

slaat geen enkele training en wedstrijd over. Ook alle clinics voor bijscholing worden door hem trouw gevolgd.

Gaandeweg zijn vrijwilligersloopbaan bij de vereniging wordt een ernstige spierziekte ontdekt. Hij kan zijn beroep niet meer uitoefenen. Uiteindelijk belandt hij in een rolstoel. Zowel voor hem als voor het kader een emotioneel moment. Hij blijft constant actief binnen vereniging. Hoe minder hij kan doen buiten de vereniging, hoe meer hij gaat doen binnen de vereniging. Hij gaat naast de zaterdag training ook de conditietraining op vrijdag verzorgen. En als een andere afdeling binnen de club zonder trainer zit gaat hij ook deze groep trainen. Ook binnen de kring wordt hij actief en organiseert mede de selectietrainingen. Hij wordt met de rolstoel taxi gebracht en gehaald maar weigert daarvoor een vergoeding van de vereniging aan te nemen. Na een training moet hij ook een dag bijkomen. Uiteindelijk stopt hij met zijn activiteiten binnen de vereniging maar mist dit heel erg. Het was een belangrijk deel van zijn leven.”

De individuele cases in beleidsperspectief

Naast bovengenoemde voorbeelden zijn er legio andere voorbeelden te vinden van individuele sociale activering binnen een sportvereniging. Omdat deze voorbeelden over het algemeen nergens geregistreerd staan, wordt weinig aandacht aan ze besteed en is er weinig over bekend. Ze zijn echter wel belangrijk. In de eerste plaats zijn zij een wezenlijk onderdeel van de sociale activeringspraktijk in de Nederlandse sport. Zij laten bovendien, in tegenstelling tot de projectmatige initiatieven, een groep zien die over het algemeen een aanzienlijk deel uitmaakt van het arsenaal aan vrijwilligers binnen sport, namelijk die van (autochtone) volwassenen ‘verenigingsbetrokkenen’. In de tweede plaats kunnen dergelijke voorbeelden van individuele sociale activering verenigingen bewust maken van hetgeen *binnen de eigen vereniging* mogelijk is op het gebied van sociale activering.

3. Samenvatting quick scan, knelpunten en aandachtspunten

3.1. De resultaten van de Quick Scan samengevat.

In de voorgaande hoofdstukken is een groot aantal voorbeelden gepresenteerd van initiatieven waarin getracht wordt de sociale activering van mensen door sport te bevorderen. Soms gebeurt dit door die personen te stimuleren om deel te nemen aan actieve sportbeoefening, in andere gevallen door ze te bewegen tot het verrichten van vrijwilligerswerk in de sport. In dit hoofdstuk geven we een samenvattend totaalbeeld van de gepresenteerde initiatieven

Om te beginnen moeten we vaststellen dat de quick scan een goed beeld geeft van de variatie in bekende initiatieven, maar geenszins kan gelden als een volledig overzicht van in Nederland op dit punt gerealiseerde of geplande initiatieven. In enkele weken zijn ruim 30 initiatieven in beeld gekomen die voldoende relevant bleken voor het beleid sport en sociale activering. De verkregen informatie over de verschillende projecten en initiatieven verschilde aanzienlijk in omvang en mate van gedetailleerdheid. Met meer beschikbare tijd en middelen zou deze verzameling zeker verder kunnen worden uitgebreid en zouden afzonderlijke projecten uitgebreider kunnen worden beschreven.

De totale oogst van de quick scan overziend vallen de volgende punten op:

- De meerderheid van de activeringsprojecten heeft het stimuleren tot actieve sportdeelname als beoogd resultaat. In een aantal gevallen is hier de verwachting aan gekoppeld dat de sportactiviteit betere voorwaarden zal scheppen (contacten, gezondheid) om ook op andere fronten actief te worden. Slechts in een beperkt aantal initiatieven heeft direct tot doel betrokkenen uit de doelgroep te stimuleren actief te worden als vrijwilliger in de sport.
- Het initiatief tot de sport en activeringsactiviteiten wordt door verschillende soorten organisaties genomen. Drie categorieën initiatiefnemers springen er uit: provinciale en buurtsportorganisaties, gemeentelijke welzijnsorganisaties en organisaties op het gebied van werk- en arbeidsbemiddeling. In heel veel gevallen werken organisaties uit meerdere van deze categorieën samen bij de realisatie van het initiatief. Deze bundeling van krachten en kennis draagt blijkbaar bij aan de kans van slagen.
- Uit een aantal hier beschreven gevalbeschrijvingen bij sportverenigingen valt verder op te maken, dat naast de officiële op activering gerichte projecten, er regelmatig activeringsactiviteiten worden ondernomen als particulier initiatief binnen sportverenigingen. Sportverenigingen werken in een aantal gevallen als een sociaal vangnet voor mensen die langs de kant (dreigen te komen) staan.
- De doelgroepen waarop de activeringsactiviteiten zijn gericht zijn zeer verschillend. Opvallend veel projecten zijn gericht op jongeren, allochtonen en asielzoekers. Slechts enkele projecten zijn gericht op autochtone volwassenen. Een tiental projecten heeft expliciet niet-werkenden als doelgroep, waarvan een deel qua doel toewerkt naar actieve sportdeelname. De omvang van de groepen deelnemers aan het project is over het algemeen beperkt tot minder dan 20 personen.

- Vrijwel alle projecten werken met een cursorische aanpak in een beperkte periode. Na deze periode wordt veelal verwacht dat de betrokkenen een relatie hebben opgebouwd met een reguliere sportorganisatie als lid of vrijwilliger. De vroegtijdige betrokkenheid van deze organisaties bij het project is dan ook van groot belang.
- Bij jongeren wordt veelal gekozen voor gevarieerde kennismakingsactiviteiten met sport, bij volwassenen en ouderen wordt opvallend vaak gekozen voor een gezondheidstraining.
- Veel van de initiatieven zijn betrekkelijk recent gestart of zelfs nog in voorbereiding. Blijkbaar is nog geen sprake van een langdurige praktijk op dit gebied. Veel initiatieven vormen een onderdeel van de gemeentelijke invulling van de Breedtesportimpuls.

3.2. Knelpunten en aandachtspunten

Naar aanleiding van het huidige onderzoek is een aantal kansen en knelpunten te onderscheiden, die bij het opzetten en uitvoeren van initiatieven op het gebied van sport en sociale activering regelmatig een rol spelen. Sommige van deze kansen en knelpunten zijn al genoemd bij beschrijving van de projecten in hoofdstuk drie en vier. Hier worden de belangrijkste nog eens op een rij gezet.

3.2.1. Knelpunten en aandachtspunten bij sociale activering door actieve sportbeoefening

In de projecten en initiatieven die hierop zijn gericht worden de volgende punten gesignaleerd:

- Belangrijk is bij de keuze van activiteiten aan te sluiten bij (sport)ervaring, interesse en motieven van de doelgroep. Leeftijd, etnische en culturele achtergrond lijken in dit verband meer van belang dan het al dan niet geregistreerd zijn als werkzoekende.
- De werving van deelnemers blijkt vaak niet eenvoudig; een algemene schriftelijke uitnodiging werkt vaak niet. Schriftelijke informatie moet ten minste in de taal van de doelgroep worden vertaald (eventueel meertalig). Daarnaast wordt vaak gewerkt met directe persoonlijke uitnodigingen via consulenten, buurtwerkers, e.d..
- Bij de communicatie over het project kan het van belang zijn te benadrukken dat de sportactiviteiten gericht zijn op (kennis maken met) bewegen en niet op het leveren van prestaties.
- Slechts in een enkel geval is sprake van verplichte deelname aan de sportintroductie (voornamelijk bij gedetineerden). Bij vrijwillige deelname worden soms extra tegenprestaties gegeven in de vorm van gratis deelname of materiaal.
- Vaak wordt gewerkt met relatief kleine groepen (10-15 personen) om voldoende individuele aandacht te kunnen geven en omdat grote groepen moeilijk zijn te hanteren. Vanwege het risico van uitval worden asielzoekers veelal niet samen in één team geplaatst.

- De kwaliteit en continuïteit van de projectbegeleiding of –coördinatie is van groot belang voor de slaagkansen van het initiatief. Het inschakelen van mensen met een (professionele) sportleiderachtergrond, zoals trainers, sportbuurtwerkers of fysiotherapeuten, bij werving en begeleiding wordt als een voordeel genoemd, omdat deelnemers dan sneller leren en gerichter adviezen krijgen voor een vervolg.
- Samenwerking met zorgverzekeraars kan extra mogelijkheden bieden. Zorgverzekeraars blijken grote ‘know-how’ op het gebied van bewegen en gezondheid in te kunnen brengen, en hebben vaak een gediplomeerde bewegingsdeskundige in huis die ingezet kan worden. Dit zorgt voor professionalisering van het bewegingsproject en voor een grotere kans op slagen. Zorgverzekeraars dienen bewust gemaakt te worden van de voordelen die zij hebben van een succesvol initiatief, namelijk minder kosten op de langere termijn.
- De kennismakingsactiviteiten hebben altijd een tijdelijk karakter. Er is niet altijd voldoende aandacht voor het vervolg, waarbij met name gelet dient te worden op de mogelijkheden van de deelnemers: kosten, bekendheid met het sportaanbod, eventuele taal- en cultuurdrempels. In dit verband is betrokkenheid bij het initiatief zinnig van lokale of regionale (sport)servicecentra die ervaring hebben met bemiddeling tussen vraag en aanbod.

3.2.2. Knelpunten en aandachtspunten bij sociale activering door vrijwilligerswerk.

In de projecten en initiatieven die hierop zijn gericht worden de volgende punten gesignaleerd:

- Er is genoeg vrijwilligerswerk in de sport, maar het aanbod sluit vaak niet aan bij de vraag. Het niveau van de langdurig werklozen die in aanmerking komen voor sociale activering, is vaak te laag voor de gevraagde werkzaamheden binnen verenigingen. Veel verenigingen hebben bijvoorbeeld behoefte aan kader, maar de potentiële vrijwilligers hebben over het algemeen niet de bestuurlijke capaciteiten om kaderfuncties te bekleden. Zij zijn meer geschikt voor uitvoerend werk. Daarin is weliswaar ook veel te doen, maar het probleem hierbij is het vinden van goede begeleiding.
- Begeleiding is vaak een probleem. Een begeleider dient vaak overdag aanwezig te zijn omdat de vrijwilliger ook vaak overdag werkt. Veel mensen van binnen de vereniging zijn hier niet toe in staat of toe bereid. Iemand moet dus van buiten de vereniging gehaald worden. Dit betekent dubbel werk om één vrijwilliger aan de slag te krijgen. Veel verenigingen hebben de neiging zich deze moeite te besparen.
- Nieuwe wél ‘aangestelde’ vrijwilligers lijken steeds minder het verenigingswerk, ook het uitvoerende, aan te kunnen. Er lijkt sprake te zijn van ‘afoming’ van het aanbod aan vrijwilligers. Wat overblijft is een moeilijke groep, waaronder zich personen bevinden die psychisch of lichamelijk nogal wat mankeren. Met name deelnemers met een zwaar drugsverleden of (ex)-psychiatrische patiënten houden het niet vol. Ook bevinden zich onder de afhakers relatief veel mensen van allochtone afkomst.
- Daarmee kan aangesloten worden op het volgende knelpunt: het lijkt moeilijk om allochtonen (die relatief vaak behoren tot de doelgroep van sociaal activeringsbeleid) te betrekken en goed te laten functioneren bij vrijwilligerswerk in een sportvereniging en zodoende sociaal te

activeren. Cultuurverschillen zijn hier onder andere een oorzaak van. Het nakomen van afspraken is bijvoorbeeld niet altijd vanzelfsprekend binnen deze groep, waardoor een harmonieuze werksituatie belemmerd wordt. Bovendien is het vaak ongewoon voor allochtonen om onbetaald werk te verrichten (behalve in de moskee, de ontmoetingscentra of de mantelzorg). Ook zijn er gezinnen waarbij de vrouw niet geacht wordt buitenshuis activiteiten te ontplooiën, zeker niet in contact met mannen.

- Een andere oorzaak voor de moeilijkheid allochtonen te laten functioneren binnen een sportvereniging is hun gebrekkige kennis van de Nederlandse taal. Ook dit belemmert het maken van duidelijke afspraken.
- Een knelpunt, dat met name door vrijwilligerscentrales en sportservicepunten wordt aangehaald, is het ambtelijk apparaat waar mee samengewerkt dient te worden. Soms zijn ambtenaren sociale activering niet goed thuis in de sociale activeringspraktijk (het veldwerk), en vaak werken gemeenten op een bureaucratische manier. Daardoor loopt de opzet of uitvoering van een initiatief vertraging op. Daarnaast reageren gemeenten soms met scepsis op een activeringsplan dat iets afwijkt van de gangbare praktijk. Niet verwonderlijk is daarom de opmerking van één van de geïnterviewden dat de supervisie die de Vereniging van Nederlandse Gemeenten per 1 oktober 2002 heeft gekregen over alle sociale activeringsprojecten, geen goede zaak is.
- Ook hier kunnen we stellen dat het begeleiden van deelnemers door mensen met een sportachtergrond- of opleiding vaak een positieve uitwerking heeft op de participanten en de doelstelling van het initiatief. Begeleiders met een sportachtergrond zijn beter in staat sportinhoudelijke feedback te geven op de verrichtingen van de deelnemers en kunnen hen beter begeleiden bij sportactiviteiten. Het zorgt voor grotere sportgerelateerde vaardigheden bij de deelnemers en tevens grotere kans op geschiktheid voor vrijwilligers- en eventueel regulier werk binnen een sportvereniging. Zeker gezien het vaak te lage niveau van nieuwe vrijwilligers in de sport is dit belangrijk.
- Vanwege de sportinhoudelijke ‘input’ is het ook gunstig een *sportbond* bij het initiatief te betrekken. Naast sporttechnische kennis heeft zij tevens banden met de sportverenigingen, waardoor zij die kan enthousiasmeren mee te doen met het activeringsproject. Een sportbond kan bovendien relatief gemakkelijk een topsporter strikken om te fungeren als ‘trekker’ van nieuwe vrijwilligers/deelnemers. Een voorbeeld hiervan is het project SMASH!, waar Ron Zwerver deze rol vervulde. Om sportbonden mee te laten doen met een project is het belangrijk hen bewust te maken van de mogelijke gunstige effecten van hun betrokkenheid, namelijk de voordelen van een groot aantal nieuwe leden en nieuwe vrijwilligers binnen de betreffende tak van sport.
- Goede samenwerking met reïntegratiebedrijven, waar veel potentiële vrijwilligers zijn ondergebracht, is erg belangrijk. Als reïntegratiebedrijven werkzoekenden toestemming geven te participeren in een sportevenement of een bewegingsproject, en hen tijdens dit project vrijstellen van de sollicitatieplicht, draagt dat bij tot succes van het initiatief. Potentiële deelnemers zijn dan vrijer om daadwerkelijk deel te nemen. Als zij het project daarentegen zien als concurrentie voor de eigen werkzaamheden en weerstand voelen hun ‘klanten’ af te staan, wordt het voor de initiatiefnemer van een activeringsproject een moeilijke zaak vrijwilligers te vinden en zodoende mensen door middel van sport te activeren. Het investeren in goed contact met reïntegratiebedrijven vanaf de opzet van het project is daarom belangrijk.

- Behalve knelpunten zijn ook kansen te onderscheiden die activeringsprojecten juist tot een succes maken. Nieuwe initiatieven op het gebied van sport en sociale activering kunnen hun voordeel doen met deze mogelijkheden. Zo is een mogelijke oplossing voor de moeilijke werving en functionering van vrijwilligers binnen sportverenigingen het aangaan van gesprekken met zelforganisaties. Doel van zulke gesprekken is het verbeteren van de beeldvorming over vrijwilligerswerk bij allochtonen (onbetaald werk in sport kan wel veel opleveren, hoewel niet in materiële zin!) en het aangeven van duidelijke criteria waaraan voldaan dient te worden als vrijwilliger.

4. Conclusie en aanbevelingen

4.1. Conclusie

Door middel van het hier gepresenteerde onderzoek is een overzicht verkregen van de momenteel bekende initiatieven in Nederland op het gebied van sport en sociale activering. Omdat hierover nog weinig overzichtelijke informatie voorhanden was werd het relevant geacht de projecten op een rij te zetten. Ruim 30 projecten die direct van betekenis kunnen zijn voor het sociale activeringsbeleid konden worden verzameld en beschreven. Ook de kansen en knelpunten die bij de opzet en uitvoering ervan een rol spelen, zijn gepeild en weergegeven.

De ervaringen bij de inventarisatie bevestigen de verwachtingen van het LCO dat het hier gaat om een betrekkelijk jong beleidsterrein: veel projecten lopen nog pas kort of zijn nog in ontwikkeling.

Binnen de verzamelde initiatieven zijn duidelijk twee categorieën te onderscheiden: initiatieven gericht op sociale activering door actieve sportbeoefening en initiatieven gericht op activering door vrijwilligerswerk. Beide groepen verschillen ook in aanpak en gesignaleerde slaag- en faalfactoren. De doelgroepen zijn echter sterk overeenkomstig.

Doelgroep van het sociale activeringsbeleid als geheel betreft mensen gekenmerkt door (dreigende) sociale isolatie en langdurige werkloosheid. Ondanks dit gedeelde kenmerk vormen zij een gemêleerde groep, die bestaat uit autochtonen, allochtonen, asielzoekers en gedetineerden. Lang niet altijd zijn de beschreven projecten exclusief gericht op werklozen, maar vaak is de doelgroep juist vanuit een ander oogpunt gekozen. Uit de inventarisatie blijkt dat de activeringspraktijk bij elk van de genoemde groepen andere accenten heeft. Allochtonen blijken bijvoorbeeld moeilijker sociaal te activeren te zijn door vrijwilligerswerk in de sport dan autochtonen. De oorzaak is gelegen in cultuur- en taalverschillen (zie hoofdstuk 3).

Wellicht is zelf sporten in groepsverband voor deze groep een betere methode om ze maatschappelijk actiever te maken dan het laten verrichten van vrijwilligerswerk. Bij (jonge) asielzoekers wordt dit al gedaan: met name in groepsverband sporten en deelname aan verenigingssport wordt daar gestimuleerd.

In zijn algemeenheid kan worden geconstateerd dat het zelf actief aan sport gaan doen een belangrijke eerste stap kan zijn in de sociale activering. Door eerst weer enige tijd sport te beoefenen of een gezondheidstraining te volgen, worden de betrokkenen weer meer bekend met de organisatorische context van sport, bouwen ze contacten op met anderen of verbetert hun fysieke conditie. De voorwaarden om succesvol vrijwilligersactiviteiten uit te gaan voeren worden daarmee wezenlijk verbeterd.

Naast de sociale activeringsprojecten met groepen zijn enkele individuele voorbeelden beschreven van mensen die door vrijwilligerswerk *binnen de eigen vereniging* sociaal actiever worden. Deze voorbeelden kunnen naar verwachting gemakkelijk worden aangevuld met talrijke andere: ze vormen het topje van de ijsberg. Omdat deze particuliere initiatieven niet geregistreerd worden, zijn ze vaak onbekend. Toch maken zij belangrijk onderdeel uit van de bestaande sociale activeringspraktijk in de sport, waarbij de sportvereniging als sociaal

vangnet voor bepaalde leden functioneert. Het benutten van capaciteiten van mensen die hart hebben voor de club, maar weinig te doen hebben in het dagelijks leven, kan een onbenutte mogelijkheid zijn voor sportverenigingen om vrijwilligers te vinden en hen tegelijk maatschappelijk zinvolle activiteiten te laten doen. Het potentieel op dit punt mag niet worden onderschat. Zelfs als maar 10% van de sportverenigingen op deze manier enkele mensen een zinvolle sociale activiteit bieden gaat het al snel om 10.000 nieuwe actieven.

Zoals in de inleiding is aangegeven, is dit onderzoek vooral gericht geweest op vrijwillige werkzaamheden in de sport en niet op gesubsidieerd arbeid. De redenen voor deze focus op vrijwilligerswerk in plaats van gesubsidieerd werk was het feit dat ID banen in sport al uitvoerig in kaart zijn gebracht.

Wij willen hier toch nog kort ingaan op de relatie tussen sociale activering door middel van *vrijwilligerswerk* in de sport en door middel van *ID banen* in de sport. De twee praktijken zijn namelijk in veel opzichten met elkaar te vergelijken. Zo is de doelgroep voor een groot deel gelijk. Zij bestaat uit mensen die langdurig werkloos zijn en sociaal geïsoleerd dreigen te raken. In die zin levert het onderzoek naar ervaringen met gesubsidieerde arbeidsplaatsen, met name ID-banen, ook informatie op die relevant is in de specifieke context van 'onbetaalde sociale activering'.

Vanuit verschillende projecten is gewezen op een belangrijk verschil tussen de betrokken niet-actieven waar rekening mee gehouden dient te worden. De doelgroep van de sociale activeringsprojecten via vrijwilligerswerk lijkt vaak een moeilijke restgroep te zijn van mensen met ernstige problemen of een laag niveau. Zij hebben vaak een grotere afstand tot de arbeidsmarkt dan ID'ers en door hun kenmerken is de kans op uitval groter. Deze vrijwilligers zijn vanwege zwaardere psychische of medische problematiek vaak minder goed in staat dan ID'ers om frequent te verschijnen op een sportvereniging. Daar waar ID'ers vaak 32 uur of meer per week werken (Van Lindert, Coopmans, van de Beld, 1999), is dit voor vrijwilligers (zoals de participanten in beschreven initiatieven in het huidige onderzoek) meestal geen haalbare kaart. De intensiteit van de activiteit of werkzaamheden van vrijwilligers dient hierop afgestemd te worden.

Kansen en knelpunten zijn verder grotendeels identiek. Ook bij ID-banen bij verenigingen bleek het vinden van goede begeleiding een probleem, omdat overdag weinig mensen daarvoor beschikbaar zijn. Cursussen voor sportverenigingen ((jeugd)trainers, bestuur) die aangeven hoe om te gaan met deze nieuwe medewerkers met hun specifieke achtergrond, zijn zowel relevant in de context van nieuwe vrijwilligers binnen de sportvereniging als in de context van nieuwe ID'ers. Daarnaast is in beide gevallen de samenwerking met sportbonden, sportverenigingen en sportservicepunten erg belangrijk. Sportbonden en sportverenigingen kunnen sportinhoudelijke feedback geven en hebben de kennis mensen te begeleiden bij sportgerelateerde activiteiten. Dit zorgt in beide activeringspraktijken voor een positieve 'input'.

Tenslotte kan de verwachting worden uitgesproken dat sociale activering via vrijwilligerswerk in de komende jaren belangrijker zal worden vanwege een tweetal redenen. In de inleiding is al aangegeven dat het beleid van de rijksoverheid, gericht op het verbinden van sportbeleid en sociaal beleid, steeds meer navolging lijkt te krijgen bij lagere overheden en sportorganisaties als gevolg van stimuleringsmaatregelen als de Breedtesportimpuls en Vrijwilligersimpuls. Daarnaast leidt de ongunstige economische ontwikkeling van de laatste jaren tot een groei van de werkloosheid in de komende periode.

4.2. Aanbevelingen

- Sociale activeringsactiviteiten via sport kunnen op verschillende leest worden geschoeid: zowel het zelf gaan beoefenen van sport, als het gaan werken als vrijwilliger kan worden nagestreefd. Ongeacht welk doel voorop staat, is het noodzakelijk bij de keuze van activiteiten aan te sluiten bij (sport)ervaring, interesse en motieven van de doelgroep. Leeftijd, etnische en culturele achtergrond lijken in dit verband meer van belang dan het al dan niet geregistreerd zijn als werkzoekende.
- Enkele doelgroepen van het reguliere sportstimulerings- en vrijwilligersbeleid van de laatste jaren (allochtonen, asielzoekers, randgroepjongeren) overlappen sterk met de doelgroep niet-actieven waarop het sociale activeringsbeleid is gericht. Bij het opzetten van nieuwe initiatieven kan nuttig gebruik worden gemaakt van de kennis en ervaringen die bij sportstimulering en vrijwilligersbeleid zijn opgedaan.
- In een aantal gevallen lijkt activering door actieve sportbeoefening een bruikbare tussenstap te zijn voor activering tot vrijwilligerswerk. Hierdoor worden gunstiger voorwaarden geschapen voor de betrokkenen om dit vrijwilligerswerk succesvol te kunnen uitvoeren (kennis, contacten, fysieke conditie).
- De activiteiten gericht op sociale activering hebben vrijwel altijd een tijdelijk karakter. De cursusvorm blijkt een goed hanteerbaar model. Om terugval of uitval te voorkomen is aandacht voor het vervolg op het aangeboden programma van wezenlijk belang.
- Zowel voor het succes van de activeringsactiviteiten als voor de continuïteit is de kwaliteit van begeleiding van de deelnemers van het grootste belang. Met name bij activering door vrijwilligerswerk in sportverenigingen blijkt dit een moeilijk punt dat extra aandacht vraagt.
- Het succesvol uitvoeren van sociale activeringsactiviteiten vergt nauwe samenwerking tussen verschillende partijen op lokaal niveau: (buurt)sportorganisaties, sociale diensten, welzijnsorganisaties, vrijwilligerscentra. Deze partijen hebben ieder eigen kwaliteiten en kennis die elkaar op een vruchtbare manier kunnen aanvullen. Streef daarom naar vroegtijdige betrokkenheid bij het initiatief en afstemming van verwachtingen.
- Binnen sportverenigingen blijkt al langer een praktijk te bestaan van particuliere initiatieven om mensen, die sociaal geïsoleerd of werkloos (dreigen te) raken, actief bij het verenigingswerk te betrekken. Omdat deze activiteiten als inspiratie en voorbeeld kunnen dienen voor toekomstige initiatieven, is het belangrijk de meest interessante ervan wereldkundig te maken. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren in veel gelezen sportbladen, zoals Sport, Bestuur en Management.
- Sociale activering door sport blijkt een nog tamelijk onontgonnen terrein, waarop de eerste stappen momenteel worden gezet. Het zou goed zijn als de Rijksoverheid haar verantwoordelijkheid neemt om in deze kansrijke combinatie een stimulerende rol te spelen. Doelgericht beleid is hard nodig.

- De relatieve onbekendheid van het fenomeen bij beleidsvoerders, ambtenaren en professionals op activerings- en integratiegebied vraagt om gerichte voorlichting. Het stimuleren van systematische kennisuitwisseling en –opbouw is in dit licht van groot belang. Daarbij kan gedeeltelijk worden teruggegrepen op de aanpak van verwante beleidsitems, zoals ID-banen en sportstimulering. Daarnaast is specifieke kennisuitwisseling nodig tussen betrokken professionals (beleidsmakers, projectleiders, consultants) via gebruikelijke wegen als studiedagen, conferenties, platforms en netwerken. In dit verband is het ook goed een kijkje over de grens te nemen. Elders in Europa, zoals in Duitsland als Frankrijk, zijn inspirerende voorbeelden van sociale activering door middel van sport te vinden (Borzaga, C. et al., 1999; Camy, J. et al., 2000; Säfvenbom, R., 2002;.). Dit activeringsbeleid wordt gesteund door de Europese Commissie (www.sport-employment.org). Ook het opzetten van een projectenbank of een monitor en stimuleren van evaluaties kan een bijdrage leveren aan de noodzakelijke kennisopbouw.

Literatuur

- Borzaga, C., Olabe, A. & Greffe, X. (1999) *Key sectors* (vol.2). Rapport in het kader van het programma "The third system, employment and local development". Brussel: Europese Commissie.
- Camy, J., Champely, S., & Le Roux, N. (2000) *Public policy assesment on employment assistance in the third sector: The "Nouveaux Services, Emplois Jeunes" Programmes in France*. Brussel: Europese Commissie.
- Daal, P. van (1999) *Werkgelegenheid in de sport*. Pon, Instituut voor advies, onderzoek en ontwikkeling in Noord-Brabant. Tilburg: PON
- Informatie- en Servicepunt Sociale Activering SZW & VWS (ISSA) (2000) *Activering versterkt, doelen en dilemma's bij sociale activering*. Verslag van conferentie 8 december 1999. Rijswijk: Enroprint
- Informatie en Servicepunt Sociale Activering SZW & VWS (ISSA) (2000) *Sociale Activering, inhoud en ontwikkelingen*. Brochure, uitgegeven juni 2000. Rijswijk: Enroprint.
- Kalmthout, J. van & Janssens, J. (2002) *Verenigingsmonitor 2001*. Arnhem: NOC*NSF/Diopter
- Leenders, P. (2002) *Een nieuwe weg naar werk*. Uit: Binnenlands Bestuur.nl (week 26, p.30/31). Alphen a/d Rijn: Kluwer
- Lindert, C. van, Coopmans, B. & Drimmelen, K. van (1998) 'het bestuur springt in met frisse tegenzin'. *Nulmeting vrijwilligerswerk in de sportvereniging*.
- Lindert, C. van, Coopmans, B. & Beld, B. van den (1999) *Tabellenrapport. Tevredenheidsonderzoek 40.000 banenregeling in de sport*. 's Hertogenbosch: Diopter
- Marktplan Adviesgroep (2000) *Doorstroom of uitstroom? Een onderzoek naar de kansen en mogelijkheden voor Doorstroombanen in de sportsector*. Bussum: Marktplan.
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2002) *Gevolgen strategisch akkoord-Veel veranderingen voor Wiw- en ID-banen*. Uit: SZW-Gids, september 2002. Zwijndrecht: Van den Berg drukkerij
- Säfvenbom, R. (2002) *Betreuung sozial vernachlässigter Jugendlichen mittels Sportaktivität. Eine auf persönlichen Befragungen basierende Untersuchung*. *Sportwissenschaft*. 32, 1, III.
- VWS, Ministerie van (1996) *Wat sport beweegt. Contouren en speerpunten van het sportbeleid van de rijksoverheid*. Den Haag: SDU.
- VWS, Ministerie van (1999) *Nota Breedtesportimpuls*. Den Haag: SDU
- VWS, Ministerie van (2002) *Betere ondersteuning van vrijwilligers in sportverenigingen*. Sitebericht www.minvws.nl 16-1-2002

